

«Når mange færre skal bestemme over mange fler som bor mye lenger bort»

En retorisk analyse av Senterpartiets bruk av populistiske appeller i mediene.

JONAS BRÅTHEN

Antall ord: 25 144

LEKTORUTDANNING FOR TRINN 8-13

VEILEDER

Katja Haaversen-Westhassel Skjølberg

Universitetet i Agder, 2020

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for statsvitenskap og ledelse

Forord

Dette er en masteroppgave på 30 studiepoeng ved lektorutdanningen på Universitet i Agder.

Jeg vil først takke veilederen min, Katja Haaversen-Westhassel Skjølberg. I en oppgaveprosess som har vært preget av den spesielle tiden vi har vært inne i, med utbruddet av Covid-19 og den etterfølgende nedstengningen av samfunnet, har du fått gjort det beste ut av veiledningen. Jeg har satt stort pris på å få ha en veileder jeg opplever som så genuint engasjert i sine studenter.

Deretter vil jeg takke familien min. Til tross for at vi ikke har sett hverandre på et halvt år nå, har det alltid vært en trygghet i å kunne ta en telefon hjem.

Til slutt ønsker jeg å rette en stor takk til alle dem jeg har hatt rundt meg i innspurten av arbeidet: medstudenter, venner og kjære. Alle innholdsløse samtaler, dumme vitser og jevnlig utløp for frustrasjon har vært uvurderlige i en tid der hodet trenger jevnlig lufting under lange arbeidsdager. Takk for all støtte, og takk for at dere har holdt ut med meg også når humøret har gått i bølgedaler.

Jonas Bråthen

Kristiansand, juni 2020

Sammendrag

Denne oppgaven er en retorisk analyse av Senterpartiets bruk av populistiske appeller i mediene. Dette temaet er aktualisert gjennom alle beskyldningene som rettes mot partiet om populisme i kjølvannet av en bemerkelsesverdig økning i oppslutning blant velgerne de siste årene.

Fellesnevneren i de teoretiske forståelsene av populismebegrepet som konsulteres i oppgaven er at populisme innebærer en appell til «folket» og en fordømmelse av «eliten». Oppgavens tilnærming fokuserer på bruken av populistisk retorikk som et verktøy for politisk vinning.

Datamaterialet som er analysert består av 31 forskjellige debattinnlegg skrevet av Senterpartipolitikere og publisert på de største norske nyhetsstedene på nett. Den retoriske analysen beskriver bruken av populistisk pregede appeller til forfatterens troverdighet, lesernes følelser og lesernes fornuft – etos, patos og logos.

Oppgaven analyserer Senterpartiets bruk av etos på bakgrunn av hvordan representantene forsøker å bygge et troverdig inntrykk av at de og partiet står på folkets side fremfor elitens. Dette gjør de ved å demonstrere nærhet til folket og engasjementet de legger i rollen som folkets og folkestyrets forkjempere. Troverdighetsappeller kan også ses i forsvaret mot populismebeskyldningene partiet er utsatt for.

Analysen av patos-bruken viser hvordan partiet spiller på følelsen av avmakt og en opplevd trussel mot folkestyret, kontrasten mellom Senterpartiet og dem som ikke verdsetter folket, følelsen av urettferdighet, mistenkeliggjøring av mystifisering og hemmelighold, og nasjonalfølelse.

I forbindelse med logos identifiserer oppgaven tre overordnede påstander som bærer populistisk preg, med tilhørende argumentasjon. Den første handler om at for mye makt er samlet hos eliter kontra folket. Den andre formuleres som at byråkratiet har for stor plass i samfunnsdriften. Den tredje er at Norge i større grad bør hevde vår selvstendighet fra EU.

Innhold

Forord	I
Sammendrag	II
Tabell- og figuroversikt	V
1. Innledning	1
1.1. Bakgrunn for oppgaven	2
1.2. Avgrensning og problemstilling	4
1.3. Oppgavens videre oppbygning	5
2. Teoretisk forankring	6
2.1. Hva er populisme?	6
2.1.1. Folket	8
2.1.2. Eliten	9
2.1.3. Populisme og ideologi	10
2.1.4. Nasjonalisme, EU-skepsis og byråkrati	11
2.2. Populismebegrepets negative konnotasjoner	12
2.3. Norsk populisme	14
2.3.1. Historisk kontekst	14
2.3.2. Senterpartiet	16
2.4. Kommunikasjon og media – populismens talerør	18
2.5. Retorikk	19
2.5.1 Hva er retorikk?	19
2.5.2. Den retoriske ytringens appellformer: Etos, patos og logos	20
2.5.3. Populistisk retorikk	21
3. Metode	23
3.1. Valg av metodisk fremgangsmåte	23
3.1.1. Om fremgangsmåte og utvalg	23
3.1.2. Nærmere om metodisk tilnærming	24
3.2. Innhenting av data	25
3.3. Retorisk analyse	29
3.4. Undersøkelsens pålitelighet og gyldighet	31
3.5. Forskningsetikk	33
4. Empirisk analyse	35
4.1. Etos	36
4.1.1. Nærhet til folket	36

4.1.2. Folkets og folkestyrets forkjempere.....	39
4.1.3. Tilbakevising av populismestempelet.....	41
4.1.4. Oppsummering av funn.....	44
4.2. Patos.....	46
4.2.1. Avmakt og trusselen mot folkestyret	47
4.2.2. Verdsettelse av folket.....	50
4.2.3. Følelsen av urettferdighet.....	53
4.2.4. Mistenkeliggjøring av mystifisering og hemmelighold	55
4.2.5. Nasjonalfølelse.....	57
4.2.6. Oppsummering av funn.....	58
4.3. Logos	59
4.3.1. For mye makt er samlet hos eliter kontra folket	59
4.3.2. Byråkratiet har for stor plass i samfunnsdriften.....	61
4.3.3. Norge bør i større grad hevde vår selvstendighet fra EU.....	63
4.3.4. Oppsummering av funn.....	65
5. Oppsummering og avslutning	66
Referanser.....	69
Vedlegg	74
Vedlegg 1 – Referanseliste debattinnlegg	74
Vedlegg 2 – Oversikt over ord/fraser brukt i søkeprosessen.....	77

Tabell- og figuroversikt

Tabell 1: Oversikt over datamateriale	27
Figur 1: Den retoriske ytringen	30

1. Innledning

«I 2015 så var vi «bakstreverske», og i 2017 var vi «populister». Populisme! I all verden, skal dere begynne å høre på folket i kommunene? Skal dere til og med reversere noe av den tvangen vi har gjort? Må du til populist. [...] Hva var det som skjedde i 2017? Jo, vi, de «bakstreverske populistene», gikk fram med nesten 150 000 stemmer, og vi var valgets klare vinner. [...] Kall oss hva dere vil, vi mener det vi mener uansett ...»

- Trygve Slagsvold Vedum til Senterpartiets årsmøte 2019 (Senterpartiet, 2019, fra 17:10).

De siste årene har populistiske bevegelser vært et trendene tema i Europa og verden ellers, særlig aktualisert gjennom hendelser som Brexit og Donald Trumps vei til presidentembetet i USA. Dette er ikke isolerte tilfeller, men kun et par eksempler på protestbevegelser og politikere som søker å gi inntrykk av at det er nettopp dem som taler på «folkets» vegne. Margaret Canovan skriver om populist at: «Their professed aim is to cash in democracy's promise of power to the people» (1999, s. 2). Til tross for denne demokratiske lovnaden, er bruken av populismebegrepet ofte negativt ladd. Den nederlandske statsviteren og populismeforskeren Cas Mudde (2004) peker ut to dominerende tolkninger av populismebegrepet i den offentlige debatten. Den første ser populisme som «pub-politikk» – en overforenklet og følelsesbasert diskurs rettet mot folkets «magefølelse». Den andre refererer til populisme som bruken av opportunistisk politikk for å kjøpe velgere (Mudde, 2004, s. 542-543). Utover dette blir populismen gjerne koblet til motstand mot den liberale verdensordenen, demonstrert blant annet ved de nevnte eksemplene med Brexit og Trump (Holm, 2017, s. 56).

Vi er heller ikke ukjente med populismefenomenet i norsk kontekst. Et nylig eksempel er det populistiske protestpartiet Demokratenes oppsiktsvekkende brakvalg i Kristiansand ved kommunevalget høsten 2019, hvor partiet ble tildelt hele 10 plasser i kommunestyret. Av de nasjonalt etablerte partiene er det lenge Fremskrittspartiet som har vært den fremste bæreren av populiststatusen (Bjørklund, 2004; Larsen, 2018). I løpet av de siste årene har vi imidlertid sett at stadig flere bruker populismebegrepet også i forbindelse med et annet parti: Senterpartiet. Blant annet skriver Dagbladet-spaltist Jarl Wåge om partileder Trygve Slagsvold Vedum: «Sylvi Listhaug var lenge noregsmeister i populisme. I det siste har

senterpartileiaren glatt dytta henne ned og tronar øvst på populismepallen» (Wåge, 2020). Sommeren 2019 kunne også Arbeiderpartileder Jonas Gahr Støre svare bekreftende på spørsmål om hans potensielle fremtidige samarbeidspartner i regjering kunne regnes som en form for populist (Prestegård, 2019). Populismeforsker Anders Ravik Jupskås uttaler i et intervju at man ikke tenkte på Senterpartiet som et populistisk parti før Vedum, og beskriver det han kaller partiets «nye vending»:

«Med det siktar eg til den aukande tendensen til å karikere til meiningsmotstandarar – byråkratar på el-syklar, eller meiningselite som et høge smørbrød –, ein todeling av den politiske konflikten – bygd mot by – og iscenesetjing av seg sjølv som «folket» sine representantar» (Lygre, 2020).

Fra det premisset at populistiske tendenser kan ses hos Senterpartiet, oppstår det et spørsmål om hvordan dette eventuelt fremgår av partiets kommunikasjon. For å utforske dette spørsmålet kan vi se til medieverdenen. Media spiller en uvurderlig rolle i demokratiet. Ikke bare er det medias rolle å holde politikerne til ansvar for utøvelsen av den myndigheten som gis dem. Media fungerer også som talerør for politikerne. Følgelig er mediekanalen et svært viktig redskap for de ulike partienes forsøk på å forme folkeopinionen. Mediene representerer en arena for den retoriske kampen om velgerne. I denne konteksten er det interessant å studere hvordan politikere bruker populistisk retorikk i media for å vinne støtte blant folket. Hvordan søker de å appellere til og overtale stemmegiverne til å støtte nettopp dem og deres parti? Det er denne tematikken jeg ønsker å gå nærmere i sømmene i denne undersøkelsen.

1.1. Bakgrunn for oppgaven

I 2014 tok Trygve Slagsvold Vedum over som Senterpartiets nye leder etter Liv Signe Navarsete. Vedum har siden den tid hatt overoppsyn med et parti som har vært gjennom en bemerkelsesverdig oppgang. Ved stortingsvalget i 2013 viser tall fra Valgdirektoratet en oppslutning på 5,5%. I 2015 nådde oppslutningen 8,5% ved kommunevalget, og ved stortingsvalget i 2017 kunne partiet vise til en oppgang på 4,8 prosentpoeng fra forrige stortingsvalg med 10,3%. Ved kommunestyrevalget i 2020 var oppslutningen på hele 14,4% (Valgdirektoratet, u.å.). Senterpartiet har altså nesten tredoblet oppslutningen blant folket i perioden fra 2013 til 2019. Denne økningen har kommet til tross for at partiets tradisjonelle velgergruppe stadig minker. Senterpartiet, som opprinnelig het Bondepartiet, har tradisjonelt hatt tette forbindelser til norske bønder og tatt opp kampen for deres interesser. I 2019 falt antallet jordbruksbedrifter i Norge imidlertid under 39 000. Dette markerte en nedgang på

1,9% fra året før, og totalt 18,3% over den siste tiårsperioden (SSB, 2020). Denne reduksjonen virker likevel ikke å ha hatt noen hemmende innvirkning på partiets velgerrekruttering. Per 2020 står partiet sterkere blant folket enn på lenge. Flere kritikere hevder at dette, i det minste et stykke på vei, er et utslag av populistiske frierier. Både politikerkolleger og kommentatorer trekker linjer mellom Senterpartiet og populisme (se for eksempel Fremstad, 2017; Larsen, 2019; Prestegård, 2019; Schou, 2016; Skjetne, 2019). Politisk kommentator Aslak Bonde fastslår at valget høsten 2019 var preget av de utviklingstrekkene vi har sett rundt om i verden de siste årene ved at langt flere enn vanlig stemte i protest mot etablerte og styringsinnstilte politikere, og i den forbindelse at «Senterpartiets fremgang skyldtes en reaksjon mot sentralisering, men også en mer diffus motstand mot ekspert- og elitestyre» (2019, s. 2).

For Senterpartiets del kan koblingene til populisme oppfattes som betenkelige. I norsk så vel som internasjonal kontekst er populisme hovedsakelig en negativ karakteristikk og et skjellsord (Jenssen, 2017; Østerud, 2017). Østerud viser blant annet til uttrykkets polemiske brodd, og hvordan det i politikken ofte kan brukes for å assosiere til «et mobbvelde der politiske rottefangere beveger de følelsesladde og umodne massene» (2017, s. 251). Dette bakteppet gir debatten om hvem som kan kalles populistere et vesentlig normativt preg.

Til tross for den hyppige oppmerksomheten som er viet koblingen mellom Senterpartiet og populisme i den offentlige debatten, er dette et mindre utforsket område i forskningslitteraturen. Det finnes rikelig med internasjonal forskning på populisme, populistiske partier, bevegelser og retorikk, supplert også av norske bidrag, men det finnes begrenset med systematiske studier av akkurat hvordan Senterpartiet utnytter populistisk retorikk. Temaet har tidligere vært undersøkt på mastergradsnivå. Jupskås (2008) knytter i sin masteravhandling Senterpartiet til «distriktspopulisme», en av fire konstruerte idealtyper av norsk populisme, i en studie av partilederdebatter foran stortingsvalgene i perioden 1973-2005. Bøhn (2018) fastslår i sin analyse av nyere dato at partileder Vedums bruk av *topoi* og *pato* under en partilederdebatt før valget i 2017 i høy grad bidrar til å konstituere en populistisk profil for partiet. Perspektivene i disse studiene er interessante, men i egenskap av å være masteravhandling kommer de ikke til å vies noen videre oppmerksomhet i min oppgave. Intensjonen bak denne undersøkelsen er følgelig å tilføre et ytterligere bidrag til forskningen for belysning og forståelse av hvordan Senterpartiet bruker populistiske appeller i sin retorikk.

1.2. Avgrensning og problemstilling

En oppvakt leser har kanskje allerede merket seg forutsetningen som ligger i mitt ønske om å belyse populistiske appeller i retorikken til Senterpartiet. For å studere populistiske appeller i partiets retorikk, må vi nødvendigvis gå ut fra at Senterpartiet faktisk bruker populistiske appeller. Umiddelbart bør jeg derfor presisere at denne oppgaven ikke behefter seg med spørsmål om hvorvidt Senterpartiet legitimt kan defineres som et populistisk parti. Dette munner ut i et ja/nei-spørsmål som baserer seg på hvilken definisjon av begrepet man sverger til. Jeg er imidlertid mer interessert i å utforske et «hvordan». Dette «hvordan» knytter seg til populistisk retorikk, og ikke til en kategorisering av populistiske og ikke-populistiske partier. Uavhengig av akkurat hvordan en velger å definere fenomenet populisme, kan populistisk retorikk ses som et verktøy som kan brukes for politisk vinning (Takens, van Hoof, Kleinnijenhuis & Atteveldt, 2011). I den anledning ønsker jeg å utforske hvordan akkurat Senterpartiet bruker populistisk retorikk. Journalist John Olav Egeland hevder at det i norsk kontekst er tydelige populistiske drag over både Fremskrittspartiet, SV, Rødt, MDG og Senterpartiet (Egeland, 2019). Bård Larsen, prosjektleder i den liberale tankesmien Civita, skriver i en kronikk i VG:

«Man kan altså med rette hevde at Senterpartiet fremmer populistisk retorikk. Populismen er mangetydig, men har et par åpenbare fellestrekk, nemlig unyanserte fremstillinger av folk og elite, samt vektlegging av en slags folkelig allmennvilje, gjerne fremstilt som «folkevilje». Det er liten tvil om at språklige vendinger som folk og elite og folkevilje er gjennomgangstoner fra Senterpartiet, og at det har vært slik lenge» (Larsen, 2019).

I sin egen bok om utfordringene som møter det liberale demokratiet skriver Larsen:

«Mildere varianter av populisme er pragmatisk innenfor rammen av liberalt demokrati. Senterpartiets leder Trygve Slagsvold Vedum er en kløpper til å bygge motsetninger, på vegne av landet og folket mot de få. Selv om Senterpartiet muligens kan betraktes som et populistisk parti, for eksempel med forestillinger om folkelig autentisitet, er det et veldig langt sprang til ytterliggående nasjonalister» (2018, s. 24).

Ifølge Larsen og Egeland, så vel som et mangfold av andre debattanter i det offentlige ordskiftet, kan det i det minste hevdes at det er populistiske trekk over Senterpartiets retorikk. Basert på dette premisset vil oppgaven undersøke følgende problemstilling:

Hvordan bruker Senterpartiet populistiske appeller i mediene?

For å besvare denne problemstillingen har jeg valgt å utføre en retorisk analyse med fokus på de tre appellformene etos, patos og logos.

Et søkelys på «mediene» gir unektelig et svært bredt utgangspunkt. Mye kunne vært interessant å undersøke i denne konteksten. Jeg har valgt å ta for meg appeller presentert via de største norske nyhetsstedene på nett. Begrunnelsen for dette er at jeg vil utforske retorikk som når ut til en stor andel av befolkningen gjennom hva vi kan kalle «mainstream media». Hvilke appeller møter norske velgere på de typiske nyhetsnettstedene de blar seg gjennom i løpet av en dag? Innenfor denne settingen har jeg valgt å avgrense fokuset ytterligere ved å ta utgangspunkt i debattinnlegg forfattet av Senterpartipolitikere. Debattinnlegget er i sin essens et forsøk på å overbevise, og fremstår derfor som en velegnet analyseenhet for undersøkelsens formål, et poeng jeg også vil komme tilbake til i oppgavens metodekapittel.

1.3. Oppgavens videre oppbygning

Oppgaven er delt inn i fem hovedkapitler. Etter innledningen som er presentert i dette første kapitlet, etableres analysens teoretiske forankring i kapittel 2. Her redegjøres det for relevant teori i forbindelse med begrepets bruk og innhold, utbredte populistiske kjennetegn, de negative konnotasjonene som knyttes til fenomenet, norsk populisme og Senterpartiet, og media som populismens talerør. Kapitlet presenterer også retorikk, med fokus på de tre appellformene og populistisk retorikk. Kapittel 3 beskriver fremgangsmåten, datainnsamlingen, og de metodiske valgene og vurderingene som ligger til grunn for den retoriske analysen. I kapittel 4 presenterer jeg analysen av oppgavens empiriske materiale. Analysen innretter seg etter de tre appellformene, etos, patos og logos. I kapittel 5 avrundes oppgaven med en oppsummering av funnene fra forskningsprosessen.

2. Teoretisk forankring

I dette kapitlet vil jeg presentere det teoretiske grunnlaget som har informert forskningsprosessen. Dette består hovedsakelig av relevant teori om fenomenet populisme, i tillegg til noe grunnleggende teori om retorikk. Først vil jeg presentere noen sentrale definisjoner av populismebegrepet, med videre utdypninger av konseptets kjerne og noen utbredte trekk ved populisme som fenomen. I etterkant av dette vil jeg se nærmere på populismens negative konnotasjoner. Deretter følger en redegjørelse for norsk populisme i form av en gjennomgang av den historiske konteksten, samt noe mer om koblingen som gjøres mellom populisme og Senterpartiet. Jeg vil så ta opp medias rolle i spredningen av populistiske budskap, før kapitlet avsluttes med en overordnet gjennomgang av retorikk generelt, de tre appellformene, og populistisk retorikk spesielt.

2.1. Hva er populisme?

Det råder en betydelig konseptuell forvirring rundt populismebegrepet, mye som følge av den omfattende bruken av det. Simpelt metaforisk formulert kan vi si at populisme er en hatt som settes på mange hoder. I innledningen til deres korte innføring om populisme skriver Mudde og Kaltwasser:

«Populism is one of the main political buzzwords of the 21st century. The term is used to describe left-wing presidents in Latin America, right-wing challenger parties in Europe, and both left-wing and right-wing presidential candidates in the United States» (2017, s. 1).

Forfatterne påpeker at deler av forvirringen rundt bruken av begrepet kan tilskrives at dette er en betegnelse aktører sjelden bruker om seg selv (Mudde & Kaltwasser, 2017, s. 2). På grunn av begrepets negative konnotasjoner er dette heller et stempel en setter på andre. Som vi ser av sitatet fra Mudde og Kaltwasser, brukes det til å beskrive et vidt spenn av politiske aktører. Ulempen ved en slik vid bruk av et konsept er at man kan komme i skade for å vanne det ut. Man risikerer at begrepet rommer «nesten alt – og dermed ingenting» (Jupskås, 2017, s. 415). Dermed er det viktig å etablere en konseptuell terskel for kriterier som må oppfylles for at noe skal kunne regnes som populisme.

Helt grunnleggende slår Mudde og Kaltwasser fast at det hersker en generell enighet om at all form for populisme innebærer en appell til «folket» og en fordømmelse av «eliten» (2017, s. 5). Felles for litteraturen som er benyttet i denne oppgaven er dette fokuset på disse to

gruppene og det antagonistiske forholdet mellom dem som kjernen i populistiske budskap. Følgelig vil dette danne utgangspunktet for oppgavens forståelse av populismebegrepet.

Muddes egen definisjon er følgende:

«I define populism as an ideology that considers society to be ultimately separated into two homogeneous and antagonistic groups, “the pure people” versus “the corrupt elite”, and which argues that politics should be an expression of the *volonté generale* (general will) of the people» (2004, s. 543).

Vi ser igjen den populistiske kjernen som beskrevet overfor, med det antagonistiske forholdet mellom det rene folket og den korruperte eliten. Mudde definerer her populisme som en ideologi. Imidlertid beskriver han det som en tynn ideologi. I det ligger det at vi finner en begrenset ideologisk kjerne som lett kan kombineres med andre ideologier (Mudde, 2004, s. 544). Populismen opererer ikke som en fullt utviklet ideologi som kan låses til et bestemt punkt på den ideologiske skalaen, den er mer fleksibel i form og bruk. De grunnleggende trekkene kan lett integreres av aktører på svært ulike steder av det politiske spekteret så vel som ulike samfunn og historiske perioder. Østerud henviser til dette når han skriver at populismen aldri har hatt «et betydningsinnhold uavhengig av tid og sted, hevet over den historiske konteksten» (2017, s. 254). Også Canovan peker på at innholdet av populismen kan variere basert på kontekst og formen på det etablissementet som det mobiliseres mot (1999, s. 4). Jeg vil ta opp noen betraktninger rundt populisme og ideologiske tilknytninger litt senere.

I tillegg til ideologi har populisme blitt definert blant annet som en stil, en diskurs, og en organisatorisk form (Rooduijn & Pauwels, 2011, s. 1273). Norris og Inglehart (2019) definerer populisme som en retorisk kommunikasjonsstil. Minimalistisk sett kan det populistiske narrative reduseres til to grunnleggende påstander: 1) Den eneste legitime demokratiske autoriteten utgår direkte fra folket, og 2) etablerte makthavere er dypt korruperte, prioriterer egeninteresser, og svikter den tilliten de har fått fra befolkningen (Norris & Inglehart, 2019, s. 66). Det retoriske utgangspunktet dreier seg ikke så mye om det konkrete innholdet i styringen av samfunnet, men om hvem som bør styre på hvilket legitimitetsgrunnlag (Norris & Inglehart, 2019, s. 4, s. 217). Lignende definerer også Jagers og Walgrave populisme som en politisk kommunikasjonsstil som referer til folket, men skiller riktignok mellom et tynt og et tykt konsept av populisme (2007, s. 322). Rooduijn stadfester at ved bruken av et tynt populisme-konsept er «populistisk» en karakteristikk av et budskap

snarere enn av budskapetets avsender (2014, s. 728). Takens et al. viser til debatten om populisme som ideologi eller kommunikasjonsstil, men nøyer seg med å slå fast at populistisk retorikk er et verktøy som kan brukes for politisk vinning (2011, s. 331-332). Det er nettopp denne siden ved populisme som kommer til å være i fokus gjennom oppgavens tilnærming. I den følgende delen av dette kapitlet vil jeg gå noe dypere inn på de sentrale elementene presentert så langt, i tillegg til noen andre vanlige trekk ved populisme det er relevant å trekke frem i denne oppgaven.

2.1.1. Folket

Et av de mest grunnleggende fellestrekkene ved alle former for populisme er altså at det appelleres til «folket». Naturligvis reiser det spørsmålet om hvem som egentlig utgjør denne mer eller mindre homogene gruppen. Dette kan det være vanskelig å se noe entydig svar på. Hvem som er «folket» kan ha ulike svar for ulike populistere i ulike kontekster (Rooduijn, 2014, s. 727). Mudde kaller den populistiske betegnelsen «folket» for et «imagined community», et forestilt fellesskap, et bilde av folket kun bestående av et utsnitt av den samlede befolkningen (2004, s. 546). Canovan (1999) identifiserer tre, ofte overlappende, måter å snakke om «folket» på: «det samlede folket» («the united people»), «vårt folk» («our people») og «vanlige folk» («ordinary people»). Aktører kan snakke inkluderende om «det samlede folket» som nasjon, hvor nasjonens interesser må gå foran eksempelvis partiskillelinjer. «Vårt folk» skiller derimot i større grad dem som hører til gruppa fra dem som ikke gjør det. Her kan det gjerne være en etnisk klang involvert. «Vanlige folk» viser til hverdagslige, hardtarbeidende folk, og kan linkes til ideen om en stille majoritet hvis interesser ignoreres og overkjøres av særinteressene til eliter, politikere og minoriteter (Canovan, 1999, s. 5).

Også Mudde og Kaltwasser (2017) skiller ut tre hyppig brukte – og igjen, ofte overlappende – betydninger som legges i «folket»: folket som suverene (the people as sovereign), folket som vanlige folk (the people as the common people), og folket som nasjonen (the people as the nation). Folket som suverene viser til folket som kilden til all legitim politisk makt. Det innebærer å minne om at det faktisk er folkemassene de regjerende politiske kreftene skal styre på vegne av, og at det ikke må oppstå et i overkant stort gap her. Folket som vanlige folk fremstår gjerne som en motreaksjon mot en implisert elitistisk fordømmelse av verdiene og preferansene til «normale» borgere. I likhet med den korresponderende begrepstolkningen til Canovan, henvises det til en stille majoritet som må mobiliseres mot elitene. Folket som

nasjonen henviser til et nasjonalt fellesskap. Imidlertid lider dette konseptet nødvendigvis av definisjonsproblemer rundt hvem som utgjør nasjonen, eksempelvis gjennom at diverse ulike etniske grupper sameksisterer på det samme territoriet (Mudde & Kaltwasser, 2017, s. 9-11).

Samlet sett er det vi kan ta fra dette at henvisninger til «folket» fra aktører som benytter seg av en populistisk retorikk i beste fall er noe vage. Det er en mildt sagt vrien øvelse å skulle tale hele befolkningens sak, med dennes mangfoldige interessekonflikter og ulikheter. De færreste kan påberope seg et genuint monopol på å ivareta folkeinteressene, og vi kan slå fast at «folket» i praksis må referere til snevrere grupper.

Fra Muddes definisjon presentert innledningsvis i kapitlet kan vi skille ut tre grunnleggende elementer i det populistiske narrative: Folket, eliten og allmennviljen. Disse tre elementene henger nødvendigvis tett sammen i fortellingen om det antagonistiske forholdet mellom folket og eliten. Jeg velger å behandle allmennviljen under dette delkapitlet om folket, før jeg behandler eliten i neste delkapittel. Allmennviljen, som også kan kalles «folkeviljen», dreier seg om hva som er i folkets generelle interesse. Politikernes oppgave er naturligvis å ivareta disse interessene, hvilket ikke alle har tiltro til at de gjør i tilstrekkelig grad. Trekk ved det politiske systemet kan oppfattes å legge begrensninger på allmennviljen. Mudde og Kaltwasser (2017) viser til at mange populistere vil ha et kritisk blikk på det representative demokratiets kapasitet til å begrense folkets aktive demokratiske deltakelse til kun å velge dem som skal styre for dem ved valg. Derfor er populistere normalt positive til mer direkte demokrati, for eksempel bruk av folkeavstemninger (Mudde & Kaltwasser, 2017, s. 17). Til grunn for populismens promotering av allmennviljen ligger det en antakelse om at folket vet best (Mudde & Kaltwasser, 2017, s.18). Dette forklares ved idealiseringen av «common sense», som kan oversettes til «sunn fornuft» på norsk. Sunn fornuft sikter til det allmenne folkevettet, en tanke om at vanlige folk har erfaringer og jordnær kunnskap som setter dem i stand til å gjøre seg opp rimelige meninger om hvordan ting bør gjøres til allmennhetens beste. Det er slik sunn fornuft som danner basisen for all god politikk (Mudde, 2004, s. 547). I det populistiske idealdemokratiet er det folkeviljen det skal styres etter, selv når denne går imot hva ekspertene mener: «Lived experience is regarded as a far superior guide to action rather than booklearning» (Norris & Inglehart, 2019, s. 5).

2.1.2. Eliten

Der «folket» er heltene i den populistiske fortellingen, er «eliten» antagonistene. I likhet med folkebegrepet til populistere, kan også elitebegrepet favne vidt. Eliten er dem som styrer

samfunnet i strid med vanlige folks interesser og den allmenne folkeviljen. I utgangspunktet kan en da se til den etablerte politiske eliten. Ifølge Canovan (1999) innebærer populistiske bevegelser en form for opprør mot de etablerte maktstrukturene i folkets navn, ofte gjennom angrep på de etablerte partiene. Likevel dekker ikke skepsisen til eliten kun den politiske eliten, den kan også omfatte den økonomiske eliten, så vel som opinionsdannere i media og academia (Canovan, 1999, s. 3). Mudde og Kaltwasser fastslår at eliten først og fremst er definert på bakgrunn av makten de besitter gjennom samfunnsposisjonene deres innenfor områdene Canovan nevner (2017, s. 12). I det populistiske narrativet misbruker de denne makten til å ivareta egne interesser fremfor folkets. Helt grunnleggende sett er det et spørsmål om moral. Det er det rene folket som har den moralske autoriteten på sin side, ikke den korrupte eliten (Mudde & Kaltwasser, 2017, s. 11). Det viktigste er ikke faktiske empiriske forskjeller mellom folket og eliten, men heller den normative skilnaden mellom disse gruppene (Mudde, 2004, s. 544). I Norris og Ingleharts ord: «The claim is not just that the members of the establishment are arrogant in their judgements, mistaken in their decisions, and blundering in their actions, but rather that they are morally wrong in their core values» (2019, s. 4).

Et nevneverdig paradoks ved politisk suksess bygget på populisme er at dette på et punkt, i teorien, vil gjøre deg til en del av den eliten du kritiserer. Populistiske partier som oppnår stor popularitet og etablerer seg som et jevnlig regjeringssinnslag over flere år, må på papiret inkluderes som en del av den «politiske eliten». En kunne anta at det blir vanskeligere å kritisere en elite man selv er del av. Her er det imidlertid poenget med den normative skilnaden som er viktig. Motsetningen mellom folket og eliten er essensielt av moralsk karakter, og betinges ikke av den politiske situasjonen til populistene (Mudde & Kaltwasser, 2017, s. 12). I tillegg er ikke styringsmakt et hinder for fortsatte angrep på andre typer eliter, eksempelvis økonomiske eliter eller media (Jupskås, 2017, s. 408; Mudde & Kaltwasser, 2017, s. 13). Likevel faller bruken av populistisk retorikk mest naturlig for aktører i utfordrerposisjon, som et verktøy for å utnytte den misnøyen som måtte finnes i befolkningen mot makthaverne og de etablerte partiene (Norris & Inglehart, 2019, s. 248).

2.1.3. Populisme og ideologi

Oppgaven har tidligere stadfestet at populismen er en drakt som kan tilpasses til ulike vertsideologier. Norris og Inglehart kaller denne egenskapen ved populisme «kameleonisk»: «What matters for public policy is the rock not the lizard» (2019, s. 65). Følgelig finnes det

mange varianter av populisme hvor et kvalifiserende adjektiv kan hektes på. Grunntrekkene i definisjonen vil uansett måtte være til stede for at et tilfelle skal kunne regnes som populisme. Derfor kan deler av retorikken til to populistiske aktører på forskjellige sider av det ideologiske spekteret, som for eksempel Bernie Sanders og Donald Trump i USA, fremdeles bære likhetstrekk (Norris & Inglehart, 2019, s. 67-68). Østerud går så langt som til å hevde at en politisk inndeling av populisme i høyre og venstre blir nesten innholdsløs, med henvisning til mangfoldet i populismevarianter innad på både høyre- og venstresiden (2017, s. 252). Imidlertid må nok dette standpunktet behandles kritisk. Dette gjør Jupskås, som viser til at høyrepopulisme primært kjennetegnes av autoritære holdninger og motstand mot innvandring, mens venstrepopulisme fokuserer mer på økonomiske faktorer og motstand mot nyliberalisme (2017, s. 411; se også Bjørklund, 2004, s. 415; Polk et al., 2017, s. 2). Populisme trenger riktignok ikke nødvendigvis å plasseres på høyre- eller venstresiden. I forbindelse med en undersøkelse av sammenhengen mellom europeiske kriser og økning i støtte til populistiske partier, finner Kneuer at spennet av populistiske partier ikke bare dekker en klassisk høyre/venstre-dimensjon, men også det politiske sentrumet eller til og med mer udefinerte posisjoner på skalaen (2019, s. 40).

2.1.4. Nasjonalisme, EU-skepsis og byråkrati

Utover konstruksjonen av et motsetningsforhold mellom folket og eliten kan altså populistiske partier være svært ulike. Likevel finner en noen trekk som går igjen blant mange populistiske eksempler, og i det følgende velger jeg å trekke frem noen. Et av dem er det Bjørklund (2004) beskriver som affinitet til nasjonalisme. Nasjonalismen kan i denne konteksten ses i forbindelse med ideen om «folket» som en homogen og enhetlig gruppe. Nasjonen er en enhet som understreker det samme fellesskapet og en mulig «vi mot dem»-mentalitet som populistiske partier kan velge å spille på (Bjørklund, 2004, s. 414). Riktignok bør det presiseres at nasjonalisme i særlig grad er et høyrepopulistisk kjennetegn (Polk et al., 2017, s. 2).

En naturlig konsekvens av nasjonalisme og troen på folkeviljen, er en motvilje mot å oppgi suverenitet og nasjonal kontroll. I europeisk kontekst slår dette gjerne ut i en negativ innstilling til europeisk integrasjon og EU. Mudde og Kaltwasser fremhever at mange populistiske partier innenfor EU beskylder den politiske eliten for å prioritere unionens interesser fremfor statens egeninteresser (2017, s. 13). I nyere tid trekkes gjerne Storbritannias Brexit-avstemning frem som et av de fremste eksemplene på betydningen av anti-elite retorikk i europeisk politikk (Polk et al., 2017, s. 1). Kneuer viser til en tydelig sammenheng

mellom populisme og EU-skepsis under det hun kaller populismens renessanse i Europa (2019, s. 26). Hun skriver: «It is not farfetched to state that in the history of the European integration, there never has been such an accumulation of populist-Eurosceptic, even anti-European and nationalist attitude» (Kneuer, 2019, s. 31). Denne EU-skepsisen karakteriseres av blant annet nasjonalistisk orienterte verdier og holdninger, fokus på nasjonal suverenitet og en politisk mer lukket innstilling til transnasjonale forpliktelser og samarbeid. Det er også verdt å påpeke at en slik holdning til EU heller ikke kan plasseres på en side av den tradisjonelle høyre/venstre-aksen i politikken. Kneuer finner at dette er et gjennomgående trekk for populistiske partier på tvers deres respektive ideologiske utgangspunkt (2019, s. 27-28, s. 40).

Det er en normal aversjon blant EU-skeptikerne mot å oppgi nasjonal selvvråderett til «byråkratene i Brussel». Byråkrati er ikke kun problematisert på EU-nivå, men også nasjonalt. Innvendingen mot byråkratiet er at det ikke fremstår som en garanti for folkeviljen. Byråkratene har ikke den demokratiske legitimiteten som de folkevalgte har i ryggen. Mudde og Kaltwasser konstaterer at populismen nærer en grunnleggende mistillit mot enhver institusjon som legger begrensninger på folkeviljen uten å være demokratisk valgt (2017, s. 82). I vestlige demokratier har det over flere tiår vokst frem en populistisk protest mot en økende tendens til at administrasjon erstatter politikk (Mudde, 2004, s. 555). Byråkratene er en del av et mystisk, unødig komplisert og ekspert-orientert statlig maskineri. Dette gir avsmak hos populistene, som elsker åpenhet og er på vakt overfor mystifisering. Slik «mystifisering» inkluderer ikke bare rent byråkrati, men også det skjulte spillet på «bakrommet» og avtalene politikerne inngår seg imellom i hemmelighet (Canovan, 1999, s. 6). Mudde presiserer imidlertid at populistere ikke konsekvent er imot byråkrati og eksperter, så lenge de sørger for å implementere folkeviljen i praksis fremfor å forvrengte den (2004, s. 547).

2.2. Populismebegrepets negative konnotasjoner

Vi har tidligere etablert at populisme har et dårlig rykte, og det kan være av interesse å se noe nærmere på hvorfor populisme ofte knyttes til noe negativt. For det første kan populisme assosieres med en viss grad av overforenkling. Ifølge Canovan krever populiststempleet politikere som er villige til å holde ting enkelt og direkte også i sine politiske analyser og forslag (1999, s. 5-6). Baksiden av dette er selvsagt at politikk er langt fra enkelt. Politikk dreier seg i bunn og grunn om å drive samfunnet gjennom å fordele fordeler og ulemper.

Beslutningene og prosessene som skal sette dem ut i live, vil ofte være komplekse med mange hensyn som skal ivaretas og balanseres. Politikere vil nødvendigvis måtte ta avgjørelser som er upopulære, og opposisjonen kan søke godvilje i folkeopinionen ved å gå til angrep på disse. Et mulig forsvar er da å beskyldte opposisjonen for å være overforenkende populistiske som snur kappen etter vinden. Bjørklund oppsummerer denne kritikken mot populisme fint når han slår fast at populisme i dag er et skjellsord «som gir assosiasjoner til publikumsfrieri, lettvinthet og lettbenhet, kortsiktighet og prinsippløshet» (2004, s. 410).

En alvorlig bakside ved noen former for populisme, er dessuten en tilbøyelighet til å nøre opp under gnisninger mellom «oss» og «dem». Populisme setter i utgangspunktet «folket» opp mot «eliten», men begrenser seg ikke nødvendigvis til et tosidig fiendebilde. Oppgaven har tidligere tatt opp problemene ved å definere «folket» som en enhetlig gruppe, og denne betegnelsen kan ha en stygg tendens til å ekskludere noen grupper innenfor befolkningen. Jagers og Walgrave inkluderer dette som et av elementene ved en tykk definisjon av populisme: «[Populism] considers the people as a monolithic group without internal differences except for some very specific categories who are subject to an *exclusion* strategy» (2007, s. 322). «Folket» fremstilles som en homogen befolkning med sammenfallende interesser. Imidlertid finnes det grupper innad i befolkningen med verdier og interesser som spriker fra resten av folket. Disse gruppene får hyppig skylden for problemer som rammer resten av befolkningen og fremstilles som en byrde for samfunnet (Jagers & Walgrave, 2007, s. 324). Typisk vil dette være minoritetsgrupper som innvandrere. For eksempel hevder populistiske som spiller på fremmedfrykt at elitene prioriterer interessene til innvandrere over den innfødte befolkningen (Mudde & Kaltwasser, 2017, s. 14).

Det kan også stilles berettigede spørsmål ved hvorvidt populisme kan være positivt i et demokratisk perspektiv. I utgangspunktet er det nettopp *folkestyre* både populisme og demokrati promoterer. Imidlertid er ikke alle populistiske demokratiets fremste forsvarere. Norris og Inglehart (2019) sammenligner populismens funksjon som demokratisk verktøy med et tveegget sverd. På den ene siden kan den fungere som et nyttig korrektiv for det liberale demokratiet ved å tilby kritiske borgere et alternativ til de etablerte partiene, og å utfordre og utvide den gjeldende politiske saksagendaen. På den andre siden kan en populistisk retorikk basert på mistro mot partier, politikere og media slite på borgernes tillit til de demokratiske institusjonene (Norris & Inglehart, 2019, s. 429). Forfatterne finner det særlig bekymringsverdig at populisme kan brukes av ledere med autoritære tendenser til å

angripe og nedbygge demokratiske praksiser i folkestyrets navn. Om denne autoritære populismen proklamerer Norris og Inglehart: «It is the combination of authoritarian values disguised by populist rhetoric which we regard as potentially the most dangerous threat to liberal democracy» (2019, s. 6). Mudde maler også opp et populistisk «worst case scenario»:

«In its extremist interpretation of majoritarian democracy, it rejects all limitations on the expression of the general will, most notably the constitutional protection of minorities and the independence (from politics, and therefore from democratic control) of key state institutions (e.g. the judiciary, the central bank)» (2004, s. 561).

Det er altså mulig å identifisere flere betenkelige sider ved fenomenet populisme. Når det er sagt, så er bredden av partier som knyttes til populisme stor, og det er selvsagt ikke alle som stemples i verste betydning. Jupskås anslår også at populismebegrepet har «en tydeligere normativ slagside i den offentlige debatten enn i den etablerte forskningslitteraturen» (2017, s. 414). Imidlertid er det den offentlige debatten som er den viktigste når folket skal gå til valgurnene. Om en kan spille på populismens dårlige rykte blant en stemmeberettiget befolkning, er det naturlig at dette kan bli brukt som politisk skyts mot motstandere.

2.3. Norsk populisme

I denne delen av kapittelet vil jeg rette blikket mot populisme i norsk kontekst.

2.3.1. Historisk kontekst

Populisme er ikke et nytt fenomen, ei heller i Norge. Bjørklund (2004) tar oss gjennom populismens oppblomstring og utvikling her hjemme. Han begynner i 1966, med Ottar Brox og utgivelsen av boken *Hva skjer i Nord-Norge? En studie i norsk utkantpolitikk*. Boka var kjennetegnet av en kritisk avstand til eliten, og ble viktig for en gruppering som «med stolthet kalte seg populistere» (Bjørklund, 2004, s. 410). Brox' populisme tok utgangspunkt i lokalsamfunnene, utkant-Norges kamp mot sentralisering og avfolkning, og hadde «front mot den politiske kurs som makteliten fulgte og representerte et anti-hegemonisk tankegods» (Bjørklund, 2004, s. 411). Denne distriktpopulismen entret også partipolitikken gjennom inkludering i Sosialistisk Folkepartis program i 1967. De EF-fiendtlige populistene styrket seg særlig i forbindelse med EF-striden som kulminerte i folkeavstemningen i 1972. Bevegelsen tok større organisatorisk form gjennom opprettelsen av Populistiske Arbeidsgrupper, hovedsakelig studiesirkler bestående av studenter, og høstet folkelig legitimitet gjennom flertallet mot EF. Imidlertid døde disse arbeidsgruppene hen da EF-striden var over (Bjørklund, 2004 s. 411-412).

Der populistene i Brox' ånd hadde vært en gruppering på venstresiden, vokste Anders Lange frem som representanten for norsk høyrepopulisme. Han kalte seg demagog, frontet en forakt for intellektuelle, snakket varmt om sunt folkevett, og anså seg selv som et medium for hva som rørte seg i dyppet av befolkningen. Lange startet partiet *Anders Langes parti til sterk nedsettelse av skatter, avgifter og offentlige inngrep*, som senere skulle bli til Fremskrittspartiet. Partiet representerer en versjon av nyliberalisme i en populistisk utgave, som taler for å redusere statens makt til fordel for markedet, og dermed begrense rollen til den politiske eliten. De fremmer seg selv som partiet for folk flest og partiet «som tør si det folk tenker». Bjørklund trekker også frem hvordan partiets leder gjennom en årrekke, Carl I. Hagen, har fremtoningen av en typisk karismatisk populistisk leder (Bjørklund, 2004, s. 412-416).

Et historisk øyeblikk i partiets livsløp inntraff ved valget i 2013, da FrP for første gang fikk regjeringsmakt i en koalisjonsregjering sammen med Høyre. Regjeringen ble gjenvalgt i 2017, og det er naturlig å reise spørsmålet om hvordan et populistisk parti formes av skiftet fra opposisjon til posisjon. Jenssen (2017) hevder at Fremskrittspartiet har tonet ned sitt høyrepopulistiske signalement, og nå heller bør anses som et markedsliberalt høyreparti. Han skriver blant annet: «Ikke bare har kritikken mot «politikere» som gruppe forstummet, retorikken knyttet til folket og folkets interesser er også dempet. Det har i det hele tatt blitt uklart hvem «folket» er» (Jenssen, 2017, s. 239). Jupskås (2017) kritiserer imidlertid Jenssens slutninger. Han mener Jenssens bruk av velgerdata er lite egnet for å vurdere partiets populistiske karakter, og at analysene hans er preget av begrenset empirisk gyldighet (Jupskås, 2017, s. 404). Like fullt er det klart at regjeringsdeltakelse med det mer moderate styringspartiet Høyre, og etter hvert også KrF og Venstre, stiller krav til kompromisser og samarbeidsklime. Jupskås trekker blant annet frem hvordan FrP flere steder har kommet på kant med den lokale folkeviljen gjennom sin støtte til Høyres sentraliseringslinje (2017, s. 238). 20. januar 2020 markerte partiet at nok var nok, da de valgte å forlate regjeringen. Partileder Siv Jensen gjorde det klart at de politiske gjennomslagene de vant ikke klarte veie opp for tapene, og varslet at FrP fremover skulle opptre som «et tøffere og et tydeligere parti» (Jensen, 2020).

Spørsmålet om FrPs populistiske profil er unektelig interessant sett i denne oppgavens kontekst. I den grad partiet har måttet tone ned egen populistisk retorikk eller eventuelt tapt legitimitet på området, kan det tenkes å ha oppstått et slags populistisk vakuum. Er dette et

vakuum som Senterpartiet har dratt nytte av? Perioden FrP har sittet i regjering sammenfaller med en kraftig økning i SPs oppslutning. De to partiene står på ulike sider av politikken – Fremskrittspartiet til høyre, Senterpartiet i sentrum med samarbeidspartnere til venstre – men deler likhetstrekk i flere saker. I en debatt i NRK P2s radioprogram Dagsnytt 18, under et segment passende titulert «Kampen for folk flest», beskylder FrPs nestleder, Sylvi Listhaug, SP-leder Trygve Slagsvold Vedum for å være «en bleik kopi av FrP» (NRK, 2020, 7:04). Har Senterpartiet blitt Fremskrittspartiets jevnbyrdige konkurrent i den retoriske kampen om folk flest?

2.3.2. Senterpartiet

Som tidligere etablert, er det ofte vanskeligheter knyttet til det å definere et parti som populistisk. Definisjonskriteriene varierer i teorien, spennet av populistiske innslag er stort og sprikende, og partier er restriktive med å akseptere denne merkelappen på seg selv. Senterpartiet vil selvsagt være varsomme med å unngå de negative assosiasjonene som ligger i populiststempelet. I det offentlige ordskiftet går det uansett varmt i beskyldninger mot partiet om populisme. Inntrykket av partiets populistiske profil har ikke kun fotfeste blant politikere og kommentatorer, det kan også se ut til at slike oppfatninger er utbredt i befolkningen. I en meningsmåling utført av Norstat på vegne av ABC Nyheter i april 2020 oppga 26% av de spurte at de mente at Senterpartiet var blitt for populistisk (Vermes, 2020). Vedums eget tilsvarende var følgende:

«Sånn som ordet populisme brukes nå, er det å snu kapp etter vinden. Ser du på Sp, er ikke politikken noe vi fant på i går. Vi har holdt fast ved vårt nei til EU, at vi er imot tvangssammenslåing av kommuner og fylker og andre viktige saker for oss i lang tid» (Vermes, 2020).

Politisk kommentator i VG, Hanne Skartveit, er enig i at partiets politikk ikke har endret seg nevneverdig. Hun peker på at det snarere er verden rundt som har forandret seg, og bruker metaforen om en klokke som står stille, men treffer tiden to ganger i døgnet (Skartveit, 2017). Om ikke politikken er opportunistisk, inneholder den i det minste standpunkter som sammenfaller med flere av de utbredte populistiske trekkene. Senterpartiet er blant annet motstandere av EU og EØS-avtalen, tar til orde for nasjonalt eierskap, og snakker positivt om en sunn nasjonalisme blant befolkningen.

Ikke minst besitter også SP en karismatisk frontfigur. Populistiske ledere svarer ofte til denne karakteristikken, hvilket jeg vil komme tilbake til i kapittel 2.5.3. Partileder Trygve Slagsvold Vedum ble kåret til årets navn i Nettavisen i 2019 på bakgrunn av hvordan lederstilen hans har ført partiet frem som den store politiske vinneren over de siste årene (Mæland, 2019). Med tykk dialekt, jovial fremtoning og en latter som har blitt et varemerke, har Vedum en sterk tilstedeværelse i det norske mediebildet. I intervjuet i forbindelse med kåringen legger han selv vekt på verdien av det å reise rundt for å prate, lytte og drikke kaffe med folk (Mæland, 2019). Han er også en politiker som vet å tilpasse kommunikasjonen til målgruppen:

«Jeg bruker ikke fremmedord. Jeg har et enkelt språk. Sånn er det. Det er meg. Jeg er valgt fra Stange. Vi sier ting som de er. Jeg er leder i Sp. Jeg snakker med mitt språk» (Ruud, 2017).

Videre har han kritisert politikerkollegene sine for å bruke et snobbete og lite folkelig språk:

«Denne måten å snakke på skaper uten tvil avstand mellom folk og politikerne. Også får det ting som jo er helt normalt til å fremstå ekstraordinært. Det skaper distanse og mindre engasjement for politikk og samfunnsdebatt» (Skarvøy, 2017).

Her ser vi også spor av det populistisk retorikk i enden koker ned til. Det definerende elementet i retorikken er forholdet mellom folket og eliten. Dette gjenspeiles også i kommunikasjonen fra Senterpartiet. Partiet er på lag med «folk flest», har et stort fokus på tjenester og løsninger «nær folk» og taler for en politikk som ligger nær virkeligheten til vanlige folk. De står for at folkestyret må styrkes gjennom at folk aktivt involveres i beslutninger som angår dem selv.

På den andre siden inntar partiet en kritisk holdning til eliten, de privilegerte i samfunnet som eksisterer i en annen verden enn hverdagen til vanlige folk. Denne samfunnseliten har et «ansvar for å være ydmyke overfor det levde liv utenfor frokostseminarer med høye rekesmørbrød der de som gjør praktisk arbeid blir kritisert for ikke å delta i produksjonsutviklingen» (Ruud, 2017). En interessant dimensjon ved SPs elitekritikk er det geografiske aspektet som ligger i denne. Slottemo (2018) hevder at motsetningsforholdet i Senterpartiets termer grunnleggende sett handler om sentrum og periferi. Hun skriver at «[i] den grad Senterpartiet har vært anti-elitistisk, så har det vært de *centrale* elitene partiet har vært skeptisk til» (Slottemo, 2018, s. 18). Det antydes likhetstegn mellom «eliten» og

sentrum, og mellom «folket» og distriktene. Problemet er at makt og beslutningsmyndighet sentraliseres på bekostning av utkant-Norge og lokaldemokratiet (Slottemo, 2018, s. 18-19). Slottemo oppsummerer: «Senterpartiets politiske prosjekt er altså å hindre at makt, innflytelse og arbeidsplasser flyttes ut av distriktene og også ut av landet, fra periferi til sentrum» (2018, s. 19).

2.4. Kommunikasjon og media – populismens talerør

Politiske partier er naturligvis avhengige av eksponering for å sanke velgere. En av de viktigste arenaene for dette er media. Partier har i økende grad blitt mer mediabevisste, og medias rolle anses av mange å være spesielt viktig for populistiske bevegelsers utvikling (Herkman, 2017, s. 432). Gjennom media har partiene muligheten til å skape større lokal eller nasjonal oppmerksomhet om seg og sine saker utover den promoteringen de får til gjennom eget kampanjearbeid. I tillegg til muligheten for å rekruttere velgere på et bredere grunnlag i befolkningen, må vi også ta i betraktning medias rolle i å mobilisere velgere som i utgangspunktet er politisk og holdningsmessig disponert for å stemme på populistiske partier til aktivt å gå til valgurnene. Populistiske borgere, det vil si borgere som sympatiserer med de overordnede populistiske budskapene, regnes å være en «reluctantly political» gruppe (Schulz, 2019, s. 91). I det ligger det at de snarere enn å ta politisk initiativ selv gjerne må mobiliseres av en populistisk aktør under de rette forutsetningene (Mudde, 2004, s. 547-548). Tatt i betraktning at populistiske borgere typisk vil være misfornøyde med makthaverne, institusjonene og de etablerte partiene er denne velgergruppen etter alle solemerker særlig utsatt for en følelse av fremmedgjøring fra det politiske systemet. Faren er at disse misfornøyde velgerne i mangel på andre synlige alternativ blir hjemme på valgdagen. Dermed er det vitalt for de populistiske partiene å utnytte mediearenaen for å presentere seg selv som en kanal for denne velgerprotesten.

Samtidig som populisme trekkes mot media, kan det virke som media trekkes mot populisme. Rooduijn bekrefter sin egen hypotese om at den offentlige debatten i vest-europeisk media har blitt mer populistisk i løpet av de to siste tiårene (2014, s. 740). Han legger til grunn to antakelser bak en mer populistisk debatt. For det første peker Rooduijn på en økt media-kommersialisering. Media er under et større økonomisk press om å nå større publikum. Derfor må de fri til samfunnets største gruppe, den populistiske favorittgruppen «vanlige borgere». Dette har som konsekvens at mediene utvikler både en mer populistisk stil og innhold, med et lettere språk og form, og oppslag som de antar vekker interessen til folk flest. For dekningen

av politikk innebærer dette et fokus på mer sensasjonelle og skandaløse oppslag om politikerne. For det andre trekkes de populistiske partienes suksess ved valg frem. Desto bredere nedslag disse partiene har i befolkningen, desto større insentiv har mediene for å inkludere innhold av populistisk karakter (Rooduijn, 2014, s. 728-729).

Til sist kan det nevnes at det hersker noen generelle oppfatninger rundt ulike nyhetsmediers forhold til populisme, og populistiske borgeres nyhetsvaner. For det første regnes tabloide nyhetsmedier å være mer preget av populisme enn såkalt elite-media. Andre brukte betegnelser for dette er «populærmedia» og «kvalitetsmedia». For eksempel regnes VG som en populæravis mens Aftenposten regnes som en kvalitetsavis i norsk kontekst (se Herkman, 2017). Ifølge Rooduijn (2014) står gjerne elite-medier nærmere den etablerte politiske ordenen enn tabloid-media. Som konsekvens vil de være mindre tilbøyelige til å angripe dem ene og alene på bakgrunn av å være «elite». I tillegg er tabloid-media i større grad markedsorientert, og vil derfor fokusere på å treffe det brede grunnlaget av vanlige borgere i befolkningen. Appeller til «mannen i gata» og kritisk dekning av elitene er da ting som forventes å selge godt (Rooduijn, 2014, s. 730). For det andre er det en naturlig antakelse at populistiske borgere vil sky unna mediene de oppfatter å ligge nærmere den politiske eliten (Schulz, 2019, s. 88). Den første av disse oppfatningene er imidlertid moden for moderasjon. I en undersøkelse av utvalgte medier i fem vest-europeiske land indikerer ikke dataene til Rooduijn at tabloid-mediene er mer populistiske enn elite-mediene, hvilket han fastslår korresponderer godt med annen aktuell forskning (2014, s. 741). Den andre oppfatningen kan det se ut til å være mer hold i. Schulz (2019) har tatt for seg de foretrukne nyhetskildene til populistiske borgere. Funnene hennes viser at disse hovedsakelig eksponeres for «soft news». Den fremste nyhetskilden er TV-nyheter, og da fortrinnsvis gjennom kommersielle kanaler, mens den andre største kilden er tabloidaviser (Schulz, 2019, s. 105).

2.5. Retorikk

Denne delen av kapittelet vil presentere retorikk på et grunnleggende plan.

2.5.1 Hva er retorikk?

Retorikk handler grunnleggende sett om hvordan en overbeviser. Ifølge Johannessen, Rafoss og Rasmussen betegner «retorikk» både en språkvitenskapelig tradisjon og det man studerer i denne, retoriske ytringer (2018, s. 186). Etter deres definisjon er retoriske ytringer «forsøk på å overbevise gjennom kommunikasjon», ikke begrenset til tekst eller tale (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s. 186). For enkelhetens skyld kommer «taleren» til å brukes

hyppig om opphavspersonen for ytringen i den videre gjennomgangen, men dette gjelder altså ikke utelukkende muntlige ytringer. Retorikken som språkvitenskapelig tradisjon kan spores langt tilbake i tid. Under Antikken var en av de mest fremtredende skribentene Aristoteles. Etter Aristoteles definisjon var ikke retorikkens oppgave direkte å overtale, men mer presist «evnen til i enhver sak å se hvilke muligheter vi har til å overtale» (overs. 2006, s. 27). Retorikk er definitivt viktig på den politiske arenaen. Ikke bare for å sikre seg velgerne som allerede har hjerte for partiets politikk, men også for å overbevise velgere med andre holdninger om sine politiske løsninger og visjoner. Om en ikke tror på politikernes mulighet til å vinne over folket gjennom argumentasjon, kan vi ifølge Kjeldsen «like gjerne erstatte statsministeren med sjefen for et opinionsinstitutt og skifte våre parlamentarikere ut med intervjuere og analytikere» (2013, s. 77).

2.5.2. Den retoriske ytringens appellformer: Etos, patos og logos

En retorisk ytring kan analyseres gjennom tre ulike appellformer, eller overtalelsesmidler: Etos, patos og logos (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s. 192). Aristoteles skriver om overtalelsesmidlene:

«Noen beror på talerens personlige karakter, andre på den tilstand tilhøreren settes i, atter andre på selve argumentasjonen, ved den beviskraft den har, reell eller tilsynelatende» (overs. 2006, s. 27).

Etos handler om talerens fremtoning, og er appellen til talerens troverdighet. I hvilken grad inngir talerens karakter tiltro til budskapet som kommuniseres? Johannessen, Rafoss og Rasmussen vekter også talerens omdømme og posisjon i dette spørsmålet, altså det forhåndsintrykket publikum har av taleren (2018, s. 195). I Aristoteles beretning begrenser etos seg derimot kun til troverdigheten som bygges gjennom talen, og ikke den som allerede ligger der i publikums forutinntatte meninger om taleren (overs. 2006, s. 28).

Patos er appellen til publikums følelser. Publikums sinnsstemning har innvirkning på hvordan de oppfatter talen og avgjørelsene de tar (Aristoteles, overs. 2006, s. 28). For taleren er det da om å gjøre og trekke i de rette emosjonelle trådene for å vekke engasjement for sitt budskap. Ønsker taleren for eksempel å spille på publikums sinne, må hun spørre seg «hvilken tilstand de er i som lett blir sinte, *hvem* det er som pleier å gjøre dem sinte, og *hva* det er som gjør dem sinte» (Aristoteles, overs. 2006, s. 104).

Logos er appellen til publikums fornuft. Her er det overbevisning gjennom logisk argumentasjon som er i fokus, og hvordan taleren bygger opp denne. Det handler om hva som er ytringens sentrale påstander og argumentene som er ment å legitimere disse (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s. 200).

2.5.3. Populistisk retorikk

Populistisk retorikk defineres av et trykk på det som har å gjøre med forholdet populismen sentrerer rundt: forholdet mellom «folket» og «eliten». Vi har sett at populisme av flere blir definert nettopp som en kommunikasjonsstil som vektlegger dette forholdet. Denne kommunikasjonsstilen er ikke eksklusiv for politiske partier, populistisk retorikk kan også benyttes av politiske organisasjoner og individer, sosiale bevegelser, media og vanlige borgere (Norris & Inglehart, 2019, s. 225). Politiske aktører som benytter seg av populisme søker politisk vinning gjennom sine retoriske hjertesaker, altså å snakke om hvordan eliten undertrykker det gode og moralsk overlegne folket, den rettmessige kilden til all demokratisk legitimitet. Helt grunnleggende for retorikken ligger det et mål om å overbevise folket om hvem som er deres forkjempere. Jagers og Walgrave (2007) viser til hvordan politikere gjør dette ved til stadighet å referere til folket gjennom ulike fraser. Det er et forholdsvis enkelt grep som er ment å vise at politikerne relaterer til, bryr seg om og tar hensyn til interessene til den brede befolkningen. Jagers og Walgrave formulerer det implisitte populistiske mottoet: «I listen to you because I talk about you» (2007, s. 323).

Norris og Inglehart (2019) skriver om populistisk retorikk at denne i siste instans hevder folkesuverenitetsprinsippets legitimitet over alle institusjoner og aktører i det demokratiske systemet. Den fremhever troen på vanlige folks moral og visdom, fremfor den «korrupte» eliten. Igjen handler retorikken i utgangspunktet ikke konkret om hvordan det bør styres, da slikt heller kommer inn som en del av en vertsideologi, men om hvem som bør styre. I den populistiske diskursen ses gjerne et narrativ om de politiske outsiderne som er på bølgelengde med vanlige folks erfaringer og sunne fornuft, og hvordan de kjemper mot etablissementet på vegne av befolkningen (Norris & Inglehart, 2019, s. 247). Etersom populistisk innpaktede budskap skal appellere til hva vi kan kalle «grasrota» av folket, er det også viktig for politikerne å ta i betraktning hva slags språk de bruker. Forfatterne trekker frem at den populistiske språkbruken er karakteristisk enkel, repetitiv og emosjonelt sterk (Norris & Inglehart, 2019, s. 75). Ideelt sett bygger dette et inntrykk av å være nærmere «mannen i gata»-velgerne, og ikke en del av den eliten man taler imot.

Et relevant poeng i denne sammenhengen, er at mye av det retoriske ansvaret gjerne faller på en lederskikkelse. Bevegelser som baserer sin suksess på populistisk retorikk kan ofte ledes av en karismatisk frontfigur som for offentligheten fronter det budskapet de ønsker å sende, «demagogen som [...] taler folkets sak mot de privilegerte elitene» (Østerud, 2017, s. 247). Noen aktuelle eksempler fra rundt om i verden er Donald Trump (USA), Nigel Farage (Storbritannia), Geert Wilders (Nederland), Hugo Chavez (Venezuela), Pablo Iglesias, Rodrigo Duterte (Filipinene), Guiseppe Grillo og Silvio Berlusconi (Italia) (Norris & Inglehart, 2019, s. 75). Norris og Inglehart presenterer noen betraktninger rundt hvordan retorikken til populistiske ledere kan studeres:

«[...] the content of speeches can be analyzed in terms of ethos (focusing leadership character and credibility), pathos (using emotions, such as patriotism, compassion, or anger), and sources of supporting evidence. Populist campaign communications can also be scrutinized in terms of the focus on anti-elitism and appeals to the people, an informal style and anti-intellectualism, and emotional negative appeals to the politics of fear» (2019, s. 226).

For ordens skyld kan det presiseres at selv om det er et kjennetegn som går igjen, er ikke det å ha en karismatisk leder et absolutt kriterium for å kunne kalles populistisk. Mudde fremhever at karismatisk lederskap, så vel som en direkte kommunikasjonsstil, fungerer fasiliterende snarere enn definerende for populisme (2004, s. 545). Imidlertid er det selvsagt naturlig at det eksempelvis er en partileder som blir fremste promotør for partiets retorikk, i egenskap av å være en statslederkandidat eller bare partiets gallionsfigur.

3. Metode

I dette kapittelet vil jeg innledningsvis presentere den metodiske fremgangsmåten jeg har brukt i oppgaven, samt bakgrunnen for valgene jeg har gjort. Deretter vil jeg beskrive selve prosessen med innhenting av datamateriale og det endelige utvalget. Videre vil jeg gå nærmere inn på hvordan jeg har utført den retoriske analysen av datamaterialet, og diskutere noen utfordringer og begrensninger ved den metodiske fremgangsmåten jeg har valgt. Kapittelet avrundes med noen refleksjoner rundt forskningsetikk.

3.1. Valg av metodisk fremgangsmåte

For å besvare oppgavens problemstilling har jeg valgt å utføre en retorisk analyse av retorikken til sentrale Senterpartipolitikere. Analysen tar for seg retorikk som kan kategoriseres som populistisk, som partiets representanter har benyttet i debattinnlegg publisert på de største norske nyhetsstedene på nett.

3.1.1. Om fremgangsmåte og utvalg

Jeg valgte debattinnlegg forfattet av Senterparti-politikere som analyseenhet ettersom disse er velegnet for oppgavens formål. Selve formålet med denne typen innlegg er å overbevise leserne om sitt budskap. Debattinnleggets form og karakter egner seg også på enkelte måter bedre for en retorisk analyse enn eksempelvis de uttalelsene partirepresentanter får anledning til å komme med i vanlige nyhetsartikler som rapporterer politisk innhold. Gjennom debattinnlegget får forfatteren anledning til å strukturere en lengre sammenhengende argumentasjon. Ved å fjerne mellommannen, altså avisens gjengivelse av budskapet, kan skribenten i utgangspunktet kommunisere direkte og uavbrutt til leseren. Innenfor de skriftlige rammene som er gitt står politikerne fritt til å planlegge hvordan de ønsker å fremstille og overbevise gjennom ulike appellformer. Debattinnlegg kan følgelig regnes som en relativt utbrodert, strukturert og nøye formulert argumentasjonsform som det er ytterst interessant å analysere når vi ønsker å studere forsøk på å overbevise.

Ved innsamlingen av datamaterialet har jeg altså valgt å fokusere på innlegg publisert på de største norske nyhetsstedene på nett. Med utgangspunkt i tall fra 2019 valgte jeg ut Norges seks mest besøkte digitale medier (se Jor, 2019). Disse var VG, NRK, Dagbladet, TV2, Aftenposten og Nettavisen. Jeg vurderer dette utvalget som passende utfra ønsket om å analysere retorikk formidlet på plattformer med et bredt nasjonalt nedslagsfelt. VG hadde flest lesere med i overkant av to millioner daglige brukere. Nettavisen på sjetteplass hadde i overkant av 400 000. På syvendeplass hadde E24 også nesten 400 000, men er ikke tatt med i

utvalget ettersom det er en nettavis for økonomi og næringsliv. Jeg har vurdert dette å være mer områdespesifikt enn det brede befolkningsmessige medienedslaget jeg ønsker å studere. For de neste bidragene på listen halveres lesertallene med nettutgavene til Bergens Tidende og Adresseavisen, aviser som primært dekker mer lokale forhold. Derfor oppfatter jeg de seks mest leste digitale mediene som et hensiktsmessig utvalg.

Tidsperioden jeg har konsentrert meg om strekker seg fra 2015 til og med høsten 2019. Denne tidsperioden dekker tre valg: kommunestyre- og fylkestingsvalgene i 2015 og 2019, og stortingsvalget i 2017. For det første er dette en nyttig begrensning med tanke på å avgrense datamengden. For det andre er dette tidsperspektivet interessant ettersom det sammenfaller med en markant økning i Senterpartiets oppslutning.

3.1.2. Nærmere om metodisk tilnærming

Forskningsmetoden jeg benytter er av kvalitativt design. Kvalitative metoder brukes til å innhente informasjon om virkeligheten gjennom ord eller språk (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 89). Det dreier seg om å undersøke egenskapene eller karaktertrekkene ved fenomener (Repstad, 2007, s. 16). Den retoriske analysen jeg foretar kan kategoriseres som en tekstanalytisk metode. Ifølge Østbye, Helland, Knapskog, Larsen og Moe er tekstanalyse en generell betegnelse på kvalitative studier av tekster, deriblant tilnæringsmåter som stammer fra retorisk tradisjon (2013, s. 61-62). Kvalitativ tekstanalyse er fortolkende, den studerer tekstens betydninger og hvordan betydningene skapes gjennom tekstens virkemidler og organisering (Østbye et al., 2013, s. 63). Retorisk analyse spesifikt vil jeg redegjøre nærmere for i kapittel 3.3.

Et grunnleggende spørsmål i forbindelse med forskning dreier seg om hvilke muligheter forskningen har til å produsere kunnskap om virkeligheten. Svaret på dette varierer på basis av vitenskapsteoretisk perspektiv. Kunnskapssynet som ligger til grunn for denne oppgaven er av konstruktivistisk karakter. Et konstruktivistisk syn på kunnskap baserer seg på at virkeligheten ikke er objektiv, men noe som konstrueres og endres av mennesker over tid. Konstruktivismen hevder også at det ikke er mulig å skille forsker fra virkelighet. Virkeligheten kan fremtone seg ulik for én forsker kontra en annen, og ulike forskere kan legge vekt på ulike aspekter ved virkeligheten (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 46, s. 49-51). Den retoriske analysen jeg gjennomfører baserer seg på mine tolkninger av datamaterialet. Slik sett skapes kunnskap om virkeligheten i samspillet mellom meg som forsker og teksten jeg analyserer.

Det er normalt å skille mellom en deduktiv og en induktiv tilnærming til forskning. Ved en deduktiv tilnærming danner forskeren noen forventninger, for så å innhente empiri for å teste hvorvidt forventningene stemmer overens med virkeligheten. Ved en induktiv tilnærming innhenter derimot forskeren empiri uten spesifikke antakelser og forventninger, for så å systematisere denne og danne teorier (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 101). Postholm og Jacobsen (2018) påpeker imidlertid at «deduktiv» og «induktiv» kan betraktes som to ytterpunkter på en skala, og at det ikke er mulig å være fullstendig deduktiv eller induktiv. Et mer pragmatisk syn på dette er at kunnskap utvikles i et samspill mellom det induktive og det deduktive. Dette kan betegnes som en abduktiv tilnærming. Abduksjon betegner en tilnærming til forskning som drar stadig veksel mellom teori og empiri i en kontinuerlig problemløsende prosess av observasjoner, spørsmål og hypoteser (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 102-103). Det er nok abduksjon som best beskriver tilnærmingen for denne oppgaven, da den veksler mellom det deduktive og det induktive. I forbindelse med oppgavens problemstilling legger jeg ikke noen stramme føringer i form av forventninger og hypoteser. Jeg er simpelthen interessert i å studere hvordan et fenomen utfolder seg. Samtidig er analysen min også deduktiv, eller som Johannessen, Rafoss og Rasmussen kaller det, teoridreven, i det at den lar teorien avgjøre hva som er interessante data (2018, s. 37). Som jeg kommer tilbake til senere i oppgaven, har det teoretiske grunnlaget jeg har konsultert i startfasen lagt kriteriene for både utvalget av data som er inkludert i analysen og hvor det analytiske fokuset er plassert. Imidlertid er ikke analysen slavisk bundet av denne teorien. De tendensene og mønstrene som er identifisert har utgått fra mitt møte med det empiriske materialet. De teoretiske perspektivene som er presentert kan således heller sies å ha informert og dannet forståelsesrammer for mine tolkninger av fenomenet jeg studerer.

3.2. Innhenting av data

For datainnsamlingen har jeg benyttet meg av mediearkivet Atekst. Atekst er Nordens største digitale nyhetsarkiv, og her har jeg fått tilgang til å søke gjennom de mediene jeg har ønsket å bruke. Søkefunksjonen til mediearkivet lar brukeren søke gjennom artikler i utvalgte medier som inneholder oppgitte ord eller fraser. For å finne aktuelle innlegg har jeg søkt etter artikler som inneholder en kombinasjon av «Senterpartiet» og en variasjon av ulike fraser og søkeord en kan forvente å finne i populistisk kommunikasjon generelt og i Senterpartiets retorikk spesielt. Listen av søkeord er utarbeidet på bakgrunn av det teoretiske materialet om populisme som er presentert tidligere i oppgaven. En tabelloversikt over de konkrete

sammensetningene av søkeord jeg har benyttet finnes i oppgavens vedleggsdel, som Vedlegg 2 – Oversikt over ord/fraser brukt i søkeprosessen. Etter å ha identifisert de aktuelle innleggene for datautvalget mitt, har jeg foretatt en nøyere gjennomlesning av hvert innlegg for å vurdere hvorvidt forfatteren benytter populistisk preget retorikk. Vurderingen er gjort på bakgrunn av den teoretiske forståelsen av populismebegrepet som er presentert i oppgavens kapittel 2. Dersom det har vært mulig å skille ut populistiske elementer i retorikken, har innlegget blitt inkludert i datautvalget.

I søkefasen tok jeg utgangspunkt i de seks største norske nyhetsstedene på nett: VG, NRK, Dagbladet, TV2, Aftenposten og Nettavisen. Fra Aftenposten og TV 2 fant jeg ingen innlegg som matchet søkekriteriene, og disse er dermed ikke representert i det endelige utvalget som følgelig består av innlegg hentet fra nettstedene til VG, NRK, Dagbladet, og Nettavisen. Søket inkluderte årene fra 2015 og frem til 9. september 2019, datoen for valget som ble avholdt denne høsten.

Det endelige datautvalget består av totalt 31 innlegg. 18 forskjellige forfattere har bidratt i innleggene, samtlige av dem Senterparti-politikere med en politisk rolle eller kandidatur. Noen av innleggene er forfattet i samarbeid mellom flere. Klart flest innlegg kan tilegnes partileder Trygve Slagsvold Vedum. Han har skrevet 12 i eget navn og bidratt på ett sammen med Per Olaf Lundteigen. Andre partiprofiler som står bak flere innlegg er parlamentarisk leder Marit Arnstad, med fire, og stortingsrepresentant Geir Pollestad, med tre. Liv Signe Navarsete og Heidi Greni, stortingspolitikere og politiske talspersoner, har skrevet to innlegg hver. Ingen av de resterende forfatterne har bidratt på mer enn ett innlegg. At noen få av partiprofilene, og i særlig grad partileder Vedum, skulle gjøre opp en vesentlig andel av datamaterialet, var noe jeg hadde forventet på forhånd. Dette var i utgangspunktet et naturlig utfall av datasamlingen ettersom jeg har konsentrert meg om de største norske nyhetsnettstedene. Det er rimelig å forvente at det er de mest sentrale og profilerte partimedlemmene som skriver innlegg for bred nasjonal publisering, og som vies digital spalteplass av nettstedene. Dette vil være strategisk fra partiets side for å promotere politikk via sentrale skikkelser og dermed høste stemmer, og fra nettstedenes side for å høste klikk.

Tabell 1: Oversikt over datamateriale

Skribent	Innlegg
Aisha Naz Bhatti: <i>1. kandidat Oslo</i>	Brexit er ikke rasistenes seier. <i>Dagbladet</i> . (Bhatti, 2016)
Bent Fasteraune: <i>ordfører i Dovre, fylkesleder Oppland</i> Mariann Skotte: <i>ordfører i Lesja, sentralstyremedlem</i>	Blir det Erna eller ulven som skal ut? <i>VG</i> . (Fasteraune & Skotte, 2017)
Geir Pollestad: <i>stortingsrepresentant</i>	Fisken tilhører folket. <i>Dagbladet</i> . (Pollestad, 2017) Har du glemt det, Siv Jensen? <i>Dagbladet</i> . (Pollestad, 2018) Det finnes ikke noe mer gravalvorlig og humørløst enn norske klimatopper. <i>Dagbladet</i> . (Pollestad, 2019)
Heidi Greni: <i>stortingsrepresentant, kommunalpolitisk talsperson</i>	Folket sa nei til sammenslåing. <i>Dagbladet</i> . (Greni 2015) Ja, Sanner, omkampenes tid er forbi! <i>Dagbladet</i> . (Greni, 2018)
Jenny Klinge: <i>stortingsrepresentant</i>	Slagordet «by og land, hand i hand» er viktigare en nokon gong. <i>VG</i> . (Klinge, 2017)
Liv Signe Navarsete: <i>stortingsrepresentant, utenrikspolitisk talskvinne</i>	Kven skal styre Noreg? <i>Dagbladet</i> . (Navarsete, 2015a) Eurodraumen Høgre ber på. <i>NRK</i> . (Navarsete, 2015b)
Marit Arnstad: <i>parlamentarisk leder</i>	Når tenketanken er tom for tanker. <i>VG</i> . (Arnstad, 2017) Snever debatt om populisme. <i>Nettavisen</i> . (Arnstad, 2018a) Populisme-begrepets anvendelighet. <i>Nettavisen</i> . (Arnstad, 2018b)

	Svarteper-spill om avgifter på Granavollen. VG. (Arnstad, 2019)
Ola Borten Moe: <i>1. nestleder</i>	Ikke rør konsesjonsloven. <i>Dagbladet</i> . (Moe, 2015)
Ola T. Heggem: <i>ordfører i Rindal</i>	Reformarbeidet foregår uten entusiasme. <i>Dagbladet</i> . (Heggem, 2015)
Per Olaf Lundteigen: <i>stortingsrepresentant</i>	Ett statsborgerskap – lojalitet til ett land. VG. (Vedum & Lundteigen, 2018)
Sandra Borch, Per Martin Sandtrøen, Emilie Mehl, Per Gunnar Stensvaag: <i>stortingsrepresentanter</i>	For kommuner som sliter med forgubbing, kan Sanners resept umulig gjøre vondt annet enn verre. <i>Dagbladet</i> . (Borch, Sandtrøen, Mehl & Stensvaag, 2017)
Sigbjørn Gjelsvik: <i>stortingsrepresentant, tidligere leder av Nei til EU</i> Steinar Ness: <i>stortingsrepresentant</i>	Sviktet norske interesser. <i>Dagbladet</i> . (Gjelsvik & Ness, 2018)
Trygve Slagsvold Vedum: <i>partileder</i>	Hvem er kortsynt og opportunistisk? <i>Dagbladet</i> . (Vedum, 2015) Folk er ikke dumme. VG. (Vedum, 2016a) Norge risikerer å stå med den svakeste hær og heimevern siden 2. verdenskrig. <i>Dagbladet</i> . (Vedum, 2016b) 10 nye avgifter du har fått med Frp. <i>Nettavisen</i> . (Vedum, 2018a) Frykten for folket. <i>Nettavisen</i> . (Vedum, 2018b) Har Venstre blitt vår tids embetsmenn? <i>Dagbladet</i> . (Vedum, 2018c) Norsk jernbane på norske hender. <i>Dagbladet</i> . (Vedum, 2018d) Stavrums sentraliserings-drømmer. <i>Nettavisen</i> . (Vedum, 2018e)

	<p>Ett statsborgerskap – lojalitet til ett land. VG. (Vedum & Lundteigen, 2018)</p> <p>Nei til elitismen. <i>Dagbladet</i>. (Vedum, 2019a)</p> <p>Verden sett fra Lorry (et utested i Oslo). VG. (Vedum, 2019b)</p> <p>Norsk energi må brukes i Norge. <i>Nettavisen</i>. (Vedum, 2019c)</p> <p>Det Norge vi er glad i. VG. (Vedum, 2019d)</p>
--	--

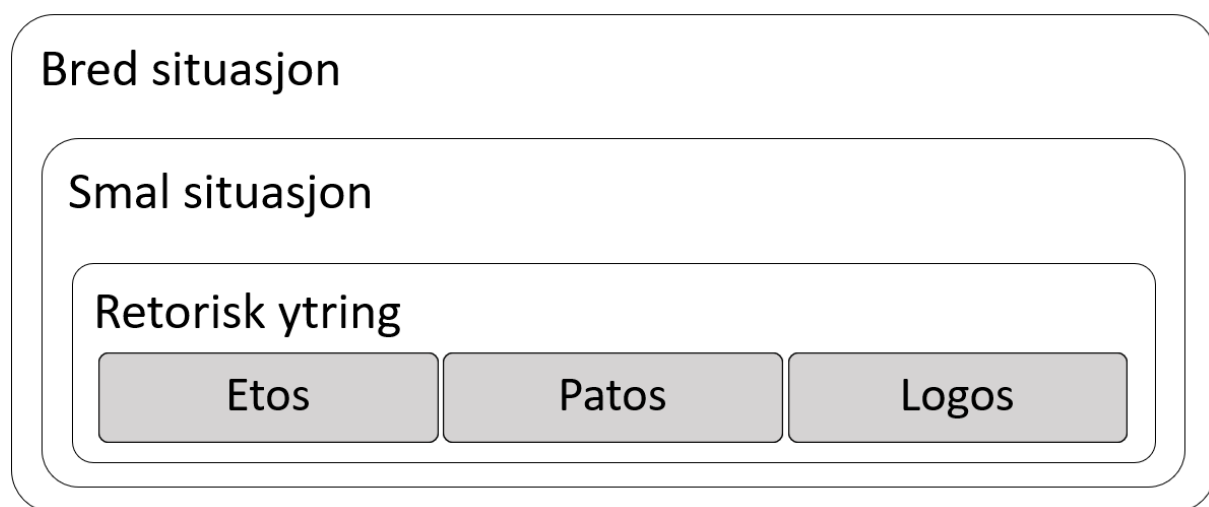
3.3. Retorisk analyse

Retorikk dreier seg som nevnt om det å overbevise, eller å se hvilke muligheter vi har til å overbevise. I møte med politisk kommunikasjon er den retoriske analysen en nyttig innfallsvinkel: «Det som konkret sies i kommunikasjon er viktig, fordi folks meningsdannelse påvirkes av argumentasjon, og derfor bør vi nøye studere ytringers konkrete innhold og uttrykksform» (Kjeldsen, 2013, s. 76).

Grunnleggende sett undersøker en retorisk analyse en talers bevisste forsøk på å overbevise et publikum, eller i denne oppgavens tilfelle, en skribents forsøk på å overbevise leserne av et debattinnlegg. Johannessen, Rafoss og Rasmussen (2018) skriver at en retorisk analyse forutsetter at retoriske ytringer forstås i lys av sammenhengen de er ytret i, også kalt den retoriske situasjonen. Denne kan deles inn i en smal og en bred retoriske situasjon. Den smale retoriske situasjonen sikter til den konkrete situasjonen hvor ytringen fant sted, med vekt på hvem som ytret seg når og hvor. Den brede retoriske situasjonen omhandler ytringens årsak og det historiske og kulturelle bakteppet for denne (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s. 188-192, s. 204). Den retoriske analysen foretatt i denne oppgaven har noen begrensninger i forbindelse med akkurat presentasjonen av dette. Oppgavens karakter og det utvalget av datamateriale som den behandler gjør det tungvint å beskrive den retoriske situasjonen mer detaljert i forbindelse med hver enkelt ytring. Totalt tar analysen for seg 31 innlegg fordelt over en tidsperiode på fem år. Ettersom min analyse fokuserer på bruken av de tre appellformene, vil jeg hovedsakelig legge lite tid i beskrivelser av den retoriske situasjonen der dette ikke er strengt nødvendig eller av spesiell interesse i forbindelse med appellen. Rent

overordnet sett deler selvsagt innleggene noen felles situasjonelle karakteristikk, hvilket jeg vil komme tilbake til i innledningen til den empiriske analysen i kapittel 4.

Den retoriske analysen gjort i denne oppgaven konsentrerer seg om bruken av den retoriske ytringens appellformer som er presentert i kapittel 2.5.2., etos, patos og logos. Der den retoriske situasjonen omhandler de situasjonelle rammene til en ytring, tar etos, patos og logos for seg appellen i selve ytringen. Figur 1, som følger under, er ment å demonstrere dette forholdet. Ifølge Johannessen, Rafoss og Rasmussen gir etos, patos og logos som analysebegreper oss «en mer finkornet forståelse av retoriske ytringer, og setter oss derfor bedre i stand til å forstå hva talere gjør for å overbevise sitt publikum, og hvorfor de lykkes eller ikke» (2018, s. 193). Analysen av etos studerer talerens forsøk på å vinne publikums tillit til egen troverdighet. Ved analysen av patos undersøkes det hvordan taleren prøver å spille på ulike følelser hos publikum for å styrke sin appell. Analysen av logos behandler talerens oppbygging av saklig argumentasjon gjennom påstander og grunnene som er ment å legitimere dem. Grunnene kan være argumentene taleren aktivt oppgir, men også de bakenforliggende verdensoppfatningene som vi tar for gitt at taleren og publikum deler (Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s. 192-202).

Figur 1: Den retoriske ytringen. Undertegnede gjengivelse av figuren til Johannessen, Rafoss og Rasmussen (2018, s. 193)

Oppgavens problemstilling tar sikte på å studere hvordan Senterpartiet bruker populistiske appeller i mediene. En retorisk analyse av bruken av de tre appellformene i Senterpartiets retorikk vil være velegnet for å besvare denne problemstillingen. Formålet med oppgaven er å undersøke bruken av populistisk retorikk konkret. Derfor er det populistisk preget bruk av appellformene som har vært mitt fokus. Appeller som ellers ville vært interessante i lys av

appellformene, men ikke kan knyttes til en populistisk kommunikasjonsstil, er følgelig ikke inkludert i analysen.

3.4. Undersøkelsens pålitelighet og gyldighet

Det er her på sin plass å presentere noen refleksjoner i forbindelse med forskningsprosessen og undersøkelsens kvalitet. Postholm og Jacobsen (2018) fastslår at forskningens kvalitet bestemmes ut fra hvordan kunnskapen er produsert, og at for at dette skal kunne bedømmes må forskeren på en kritisk måte kunne beskrive prosessen. I den sammenheng viser forfatterne til begrepene pålitelighet og gyldighet (også kalt relabilitet og validitet). Pålitelighet dreier seg om graden av tillit vi kan ha til funnene forskningen har produsert. I forbindelse med kvalitativ metode knytter påliteligheten av en undersøkelse seg til refleksjoner rundt både forskerens egen og forskningsprosessens påvirkning på resultatene. For det første bør forskeren være bevisst sin egen subjektivitet og hvordan dette påvirker undersøkelsen. For det andre bør selve forskningsprosessen synliggjøres så andre kan vurdere denne (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 219-224). Gyldighet omhandler hvilke konklusjoner forskeren har dekning for å trekke på bakgrunn av sitt empiriske materiale. Begrepet har to underordnede faktorer, indre og ytre gyldighet. Indre gyldighet handler om graden av samsvar mellom virkeligheten og forskerens beskrivelse av denne. Det kvalitative utgangspunktet er at virkeligheten ikke er direkte observerbar, men vi må fremdeles søke validering av forskningen. Dette forutsetter refleksjon over tre forhold: Hvorvidt studieobjektene gir en sann representasjon av virkeligheten, om forskerens gjengivelse og tolkning av data er en riktig representasjon, og i hvilken grad funnene gjenspeiler en virkelighet. Ytre gyldighet beskriver muligheten for at forskningsfunnene kan generaliseres. I et kvalitativt perspektiv knytter dette seg til hvorvidt beskrivelser er gjenkjennbare i det at de kan tilpasses og overføres til andre settinger (Postholm, 2015, s. 228-237; Postholm & Jacobsen, 2018, s. 219-238).

Denne undersøkelsens pålitelighet har jeg kontinuerlig søkt å underbygge gjennom de redegjørelsene for forskningsprosessen som jeg har presentert i dette kapittelet. Disse beskrivelsene av hvordan jeg har gått frem er ment å både begrunne valgene overfor leseren og også sette vedkommende i stand til selv å vurdere fremgangsmåten som er valgt for å besvare oppgavens problemstilling. Kvalitative studier er vanskelige å replikere (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 223), men ved å demonstrere hvordan den er utført kan jeg øke undersøkelsens etterprøvbarehet. Jeg legger heller ikke skjul på at forskningen til en viss grad

åpenbart må være preget av min subjektivitet. Jeg benytter meg av en kvalitativ metode, og, som jeg tidligere har vært inne på i forbindelse med det konstruktivistiske kunnskapssynet, representerer de virkelighetsbeskrivelsene jeg legger for dagen gjennom mine tolkninger som forsker. Et ideal om en fullstendig objektiv utførelse av forskningsprosess er ikke realistisk i denne sammenhengen. Når det kommer til stykket er det umulig for forskeren å unngå sin egen fortolkning av virkeligheten (Postholm & Jacobsen, 2018, s. 106).

Indre gyldighet er for det første søkt ivaretatt ved et hensiktsmessig kildeutvalg. Valget av debattinnlegg på de mest populære nyhetsnettstedene som analyseenhet er redegjort for tidligere i dette kapittelet. Dette er en analyseenhet som er godt egnet for retorisk analyse, så vel som relevant for å belyse oppgavens problemstilling. Jeg vil også hevde at det endelige datautvalget gir en god representasjon av fenomenet jeg studerer over den aktuelle tidsperioden. Der enkelte av kombinasjonene av ord jeg brukte i søksfasen er mer spesifikke for tema, gir et mer generelt søkeord som «folket» en stor bredde i treff som jeg aktivt har måttet foreta en manuell «utsiling» av for å identifisere relevant empiri. Derfor er det rimelig å hevde at datautvalget sannsynligvis byr på en vesentlig dekning av relevant materiale fra perioden jeg undersøker. Vurderingen av hvorvidt mine gjengivelser og fortolkninger av dataen er en riktig representasjon, er hovedsakelig prisgitt min egen evne til kritisk refleksjon ettersom jeg ikke har hatt mulighet til å validere resultatet i samspill med oppgavens «informanter», altså politikerne som har forfattet datamaterialet. Dette gjenspeiler for så vidt et tema som er gjennomgående i hele dette kapittelet – forskerens tolkning og representasjon av virkeligheten. Til sist er det spørsmålet om hvordan mine resultater gjenspeiler den faktiske virkeligheten. I den forbindelse ville en naturlig tilnærming være å kontrollere undersøkelsens funn opp mot funnene i annen forskning. Problemet ved dette er at den eksisterende forskningen på feltet i liten grad berammer den spesifikke problemstillingen jeg tar for meg, hvordan Senterpartiet bruker populistiske appeller i media. Temaene jeg har identifisert i retorikken sammenfaller riktignok med dem vi finner i norsk og internasjonal forskning på populisme og populistisk retorikk, men det mer kontekstspesifikke sammenligningsgrunnlaget mangler. En nærmere vurdering av undersøkelsens gyldighet kan derfor heller gjøres i lys av eventuell fremtidig forskning. Det bringer oss over i spørsmålet om overførbarhet.

Hva angår undersøkelsens ytre gyldighet, er det nødvendig å ta i betraktning at den virkeligheten som oppgaven beskriver springer ut av møtet mellom forsker og fenomen i en

spesifikk kontekst. Likevel vil jeg hevde at undersøkelsen har en overføringsverdi.

Fremgangsmåten og de beskrivelsene som kan finnes i den empiriske analysen avdekker sider ved det fenomenet som er studert. Det danner et kunnskapsgrunnlag som det er mulig å bygge videre på eller etterprøve gjennom andre undersøkelser, og kan også inspirere til lignende undersøkelser av den politiske retorikkens verden.

3.5. Forskningsetikk

Under forskningsprosessen må forskeren være bevisst etiske prinsipper og problemstillinger som hen kan komme over. Ofte knytter disse seg til undersøkelsens informanter, noe som i mindre grad er aktuelt i mitt tilfelle. Det empiriske materialet jeg har benyttet i oppgaven er offentlig tilgjengelig mediemateriale. Det består av påstander og argumentasjon som forfatterne selv har valgt å dele i den offentlige samfunnsdebatten. Følgelig faller en rekke etiske hensyn bort, eksempelvis det som er relatert til personvern. Imidlertid er det viktig å være bevisst på presentasjonen av utdrag fra datamaterialet. For å eksemplifisere funnene i analysen henter jeg frem utvalgte sitater av varierende lengde fra innleggene. Baksiden ved dette er at helheten i innlegget ikke står klart frem for leseren av oppgaven, og jeg som forsker må derfor være bevisst på å ikke trekke ting ut av kontekst. Begrensningene i omfang av den empiriske presentasjonen krever en refleksiv tilnærming til hvordan jeg fremstiller utsnittene av den større helheten i politikernes argumentasjon.

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har utarbeidet et sett med forskningsetiske retningslinjer. I disse heter det blant annet at forskeren «har et ansvar for å ytre seg saklig og presist slik at forskningen ikke kan tolkes tendensiøst og misbrukes i politiske [...] sammenhenger» (NESH, 2016, s. 38). Nå kan det riktignok stilles berettigede spørsmål ved sannsynligheten for at en masteroppgave på 30 studiepoeng ved lektorutdanningen får nevneverdig fotfeste i den bredere samfunnsdebatten. Det er imidlertid verdt å reflektere noe rundt dette poenget i forbindelse med forskningsetikk uansett. Oppgaven tar form av en analyse av retorikken til et politisk parti. Vi har sett at det også dreier seg om retorikk som knytter seg til det mange vurderer som et negativt fenomen – populisme. En studie av slik retorikkbruk kan dermed tenkes å ha normative implikasjoner. I den sammenheng bør det reflekteres over hvorvidt tolkningen av empirien kan være påvirket av mine underliggende politiske holdninger og sympatier. Ifølge retningslinjene til NESH har forskeren:

«et ansvar for å hindre at resultatene av forskningen framstilles på en misvisende måte. Det er uetisk å avgrense emnet for forskningen med sikte på å få fram særlig ønskelige resultater, eller framstille resultatene av forskningen på en bevisst skjev måte» (NESH, 2016, s. 35).

Selvfølgelig vil jeg bedyre at jeg ikke bevisst har latt mine personlige holdninger som privatperson styre arbeidet og presentasjonen av undersøkelsen. Imidlertid kan det tenkes at jeg på et underbevisst nivå er disponert for å lene meg mot enten mer positive eller negative vinklinger. Jacobsen (2015) skriver at det i dag er en lite utbredt oppfatning at forskning kan være fullstendig verdifri. Det er hevdet at forskningen aldri kan være helt nøytral ettersom forskeren er styrt av egne verdier allerede i valg av problemstilling. Derfor bør forskeren etterstrebe å demonstrere åpenhet rundt hvordan forskningen er utført (Jacobsen, 2015, s. 55-56). Det er dette som har vært min intensjon gjennom dette kapitlet om forskningsmetoden jeg har brukt i oppgaven. Videre kan det også bemerkes at oppgavens avgrensning er et vesentlig poeng. Intensjonen med undersøkelsen er å beskrive hvordan Senterpartiet bruker populistiske appeller i mediene. Som tidligere presisert tar analysen derfor kun utgangspunkt i den retorikken i datamaterialet som har et populistisk preg. Analysen beskriver tendenser og mønstre vi kan se i denne, men tar ikke stilling til spørsmål om graden av populisme sett opp mot den helhetlige retorikken til partiet. I tillegg er jeg interessert i populisme som en kommunikasjonsstil, ikke som ideologi eller en mer overordnet politisk karakteristikk. Totalt sett medfører dette at de potensielle normative konnotasjonene ved undersøkelsen i stor grad faller bort.

4. Empirisk analyse

I dette kapittelet vil jeg presentere og analysere funnene fra datamaterialet jeg har samlet inn. Jeg har strukturert kapittelet etter appellformene jeg har konsentrert den retoriske analysen om, etos, patos og logos. Under appellformene har jeg valgt å kategorisere funnene under ulike underoverskrifter basert på temaer som har vært fremtredende i datamaterialet. Denne kategoriinndelingen har vært hensiktsmessig for å kunne presentere funnene på en mer strukturert måte, og det tas forbehold om at grensene mellom kategoriene tidvis kan være noe overlappende. Dette er naturlig ettersom flere av temaene i populistisk retorikk utgår fra samme kjerne og henger sammen. Selv om de ulike overskriftene i presentasjonen ikke følger en lik inndeling som oppgavens kapittel 2, har kategoriseringen tatt utgangspunkt i det teoretiske grunnlaget som er presentert her. Jeg har identifisert populistiske tendenser i retorikken på bakgrunn av dette grunnlaget, for deretter å sortere dem tematisk under appellformen de kan tilskrives.

Opgavens empiri er presentert gjennom utvalgte utdrag fra innleggene. Utdragene jeg har inkludert er valgt ut på bakgrunn av at de er gode eksempler for å demonstrere de gjennomgående tendensene vi kan se i datamaterialet. Disse utdragene representerer altså ikke en uttømmende gjengivelse av bruken av populistisk retorikk funnet i datamaterialet, men et illustrerende utsnitt av større trender. For øvrig er alle uthevninger i sitatene mine egne. Uthevingen er brukt for å kunne klarere understreke retoriske poeng. Der deler av teksten i utgangspunktet har vært uthevet som følge av nettstedets formatering, har jeg også fjernet uthevingen og erstattet denne med min egen.

Før jeg presenterer analysen vil jeg innlede med noen generelle betraktninger rundt den retoriske situasjonen. Som begrunnet i kapittel 3.3., beskriver jeg ikke den retoriske situasjonen for hvert enkelt innlegg i nevneverdig grad. Om den smale retoriske situasjonen vet vi at alle innleggene er publisert i populære, landsdekkende nyhetsmedier på nett, at forfatterne er ulike Senterpartipolitikere, og at innleggene er publisert i tidsperioden mellom 2015 og høsten 2019. I forbindelse med den brede retoriske situasjonen synes det trygt å fastslå at alle innleggene er skrevet med en overordnet intensjon om å overbevise leserne om å stemme Senterpartiet ved et mer eller mindre nært forestående valg. Det historiske og kulturelle bakteppet er den norske offentlige samfunnsdebatten i den angitte tidsperioden. I noen tilfeller er innleggene publisert i forbindelse med spesifikke hendelser, som for eksempel Brexit, eller som tilsvar på andre innlegg. Her er dette stort sett presisert. Der jeg ser det

hensiktsmessig å inkludere noe kontekst for at utdraget skal fremstå forståelig for oppgavens leser, har jeg valgt å gjøre dette.

4.1. Etos

Først vil jeg belyse Senterpartiets bruk av etos, altså hvordan representantene appellerer til egen troverdighet. En analyse av bruken av etos vil i utgangspunktet være rettet mot troverdigheten til forfatteren bak innlegget, men må i denne situasjonen ses i en større kontekst som inkluderer bildet av «Senterpartipolitiker» på generell basis. Kjernen i populistisk retorikk består av forholdet mellom folket og eliten. Den populistiske etos-appellen vil følgelig ta utgangspunkt i å bygge et troverdig inntrykk av at politikerne står på folkets side fremfor elitens. Innledningsvis vil jeg ta for meg hvordan politikerne søker å etablere en oppfatning av nærhet til folket. Deretter vil jeg diskutere hvordan de forsøker å styrke eget image som folkets og folkestyrets forkjempere. Til sist er det også interessant å se på hvordan Senterpartiet håndterer det populiststempleet som andre setter på dem. Kapitlet avslutter med en oppsummering av hovedfunnene etterfulgt av en diskusjon rundt elementer vi kunne forvente å finne en større vektlegging av i populistiske etos-appeller.

4.1.1. Nærhet til folket

Helt grunnleggende for å etablere en populistisk troverdighet er det at retorikken tar sikte på å overbevise folket om at politikerne står nærmere dem enn eliten. Det er avgjørende at folket har inntrykk av at politikerne kan relatere dem og deres hverdag. En åpenbar måte å demonstrere denne nærheten på er å bruke enkle retoriske grep for å fremstille seg som en av folket, ikke bare en del av den eksklusive gruppen som styrer landet. Under følger et par eksempler:

«Og jeg tror det er derfor spørsmål om boligslett og eiendomsslett er så viktige og symboltunge **for oss; vi liker dårlig** å skatte av det **vi betrakter** som definisjonen på vår egen frihet» (Moe, 2015).

«Ulven blir et symbol i byråkraters spesielle blanding av juss og politikk. En fare for demokratiet, **sier vi på folkemunne**» (Fasteraune & Skotte, 2017).

I det første utdraget referer partiets nestleder, Ola Borten Moe, til hvordan ting er for «oss» og hva «vi» gjør. Slik konstruerer han et folkelig fellesskap av delte oppfatninger og preferanser. Utdraget fra det andre innlegget spiller i enda større grad på en tilhørighet til gruppen «vanlige folk». Fasteraune og Skotte skriver som ordførere for hver sin kommune, men

allierer seg med alminnelige folk ved å henvise til hvordan «vi» snakker på «folkemunne». Formuleringen gis også ytterligere kraft av den kontrasten som etableres mot byråkratenes komplekse verden og logikk, som vanlige folk vanskelig kan relatere til.

Språket som føres har betydning i seg selv i den populistiske konteksten. Det er tidligere etablert at populistisk språkbruk er karakteristisk enkel (Norris & Inglehart, 2019). Den må ikke plassere politikerne for langt unna vanlige folk. Følgelig kan vi forvente å finne et forholdsvis lett og folkelig språk i datamaterialet. Jeg vil trekke frem noen utvalgte eksempler på språkbruken i innleggene:

«Men i Høyre har en statsråd funnet ut at han liker ulv bedre enn mat, for dette mener han er god Høyrepolitikk» (Fasteraune og Skotte, 2017).

«2. Sukkeravgiften. «Sukkeravgift» på sukkerfri brus og vitaminbjørner – alle skjønner at det er en dårlig idé.

3. Dødsgebyret. Ja, det er ikke lenger nok å skatte de levende.

4. Bompenger. Her har FRP funnet sin paradegren – partiet setter nye rekorder hvert år og har **like solide resultater som langrennsgutta**» (Vedum, 2018a).

«Da griper man til uoverveide og dårlig forankrede avgiftsøkninger som **kommer som julekvelden på kjerringa**» (Arnstad, 2019).

«Slike smøreutlegg blir likevel **bare blåbær** mot den øvrige pengebruken i statsrådets prestisjeprosjekt. [...] prosjektveiledere og andre sammenslåingsmisjonærer har **kostet flekk**. [...] Begrunnelsen for mange sammenslåinger er jo **smalhans** og frykten for enda dårligere framtidige rammebetingelser. [...] **Når mange færre skal bestemme over mange fler som bor mye lenger bort** [...]» (Borch, Sandtrøen, Mehl & Stensvaag, 2017).

Utdragene fra Fasteraune og Skotte, Vedum og Borch et al. bærer preg av generelt enkle formuleringer. I tillegg gir Vedum, Borch et al. og Arnstad tekstene sine et mer folkelig preg gjennom bruken av referanser og uttrykk. Vedum referer til de folkekjære langrennsgutta, og de andre bruker uformelle uttrykk som «kommer som julekvelden på kjerringa», «bare blåbær» og «kostet flekk». Imidlertid gir disse eksemplene bare et utsnitt av det helhetlige bildet vi finner i tekstene. Jeg vil komme tilbake til dette poenget senere i oppgaven.

Politikerne kan også fronte tilhørighet til folket gjennom å bruke sin lokale tilknytning.

Partileder Trygve Slagsvold Vedum gjør nytte av dette:

«Hurdal er min gamle hjemkommune. Der bodde jeg de tre første åra av mitt liv. Heldigvis ble hurdølingene spurt til råds om de ville beholde sin egen kommune» (Vedum, 2018c).

Vedum gir dette eksempelet på folkestyre et personlig preg og får vist frem at han kommer fra de samme lokale forholdene som dem han skal kjempe for.

Selv om det å demonstrere lokal tilhørighet kan være verdifullt for å minne folket om at man er en av dem, er det ikke tilstrekkelig som argument for at man er på bølgelengde med de større lag av befolkningen. Derfor er det viktig å gi uttrykk for at man er i kontakt med «vanlige folk» over hele landet. Vedum eksemplifiserer dette på utmerket vis:

«Astrid Meland spør i VG om jeg har vært lite på bygda i det siste. [...] Som folkevalgt er det viktig for meg å se og lære av utviklingen over hele Norge. [...] På drosjesentralen i **Sogndal møtte jeg frustrerte taxisjåførere**, som nå opplever at det koster dem flere hundre tusen kroner mer å investere i ny bil. [...] **I Førde** er mange sterkt urolig over at operasjonssentralen nå er flyttet ut av Sogn og Fjordane. **En lokal tillitsvalgt fortalte meg** hvordan dette rammet innbyggere i Gloppen under en storm tidligere denne måneden. [...] **I Rendalen har jeg møtt bønder, jegere og foreldre** som er fortvilet over en rovdyrpolitikk som overkjører både lokalbefolkningen og Stortingets vedtak. [...] **I Narvik har jeg møtt mange** som er bekymret for at regjeringens sentralisering av sykehustilbudet på sikt kan true lokalsykehuset deres. [...] **Hjemme i Romedal prater jeg med flere** som ble sjokkert over regjeringas ekstreme forslag om å oppheve konsesjonslovene og selge ut norsk jord og skog» (Vedum, 2019b).

Vi kan skille ut to elementer i Vedums etos-appell fra dette utdraget: Hvor han har vært, og hvem han har snakket med om deres bekymringer. Han promoterer hvordan han personlig har vært til stede rundt om i lokalsamfunnene i Norge. Her har han tatt seg tiden til å prate med mer eller mindre definerte lokale grupper – tillitsvalgte, taxisjåførere, bønder, jegere, foreldre, og de mer generelle «mange» og «flere». Vedum fremstår altså som en troverdig representant for folkets interesser, da han faktisk møter folk og snakker med dem om deres problemer.

4.1.2. Folkets og folkestyrets forkjempere

Utover det å pleie renommeet som jordnære og folkelige politikere, er det åpenbart essensielt for partiets representanter å sementere sin status som folkets og folkestyrets aktive forkjempere. Vi vet fra Jagers og Walgrave (2007) at populistiske politikere hyppig refererer til folket for å demonstrere at de har dem fremst i bevisstheten. I datamaterialet kan vi identifisere gjennomgående appeller til den jevne befolkningen:

«**Vanlige folk** vil presses ut av markedet, makt og ressurser vil bli sentralisert» (Moe, 2015).

«**Folket** stemte nei» (Borch et al., 2017).

«Fisken tilhører **folket**» (Pollestad, 2017).

«**Folk flest**, kommunene sjøl og nå også stortingsflertallet, deler ikke statsrådens entusiasme for kommunereformen» (Greni, 2018).

«Men arbeidsplassene i Oslo er i stor grad avhengig av råvareproduksjonen som foregår i resten av Norge – utført av **vanlige arbeidsfolk**» (Vedum, 2018e).

«Senterpartiet vil tvert imot lytte til **folk**» (Vedum, 2019d).

Som vi kan se i disse eksemplene er det «folket» SP-politikerne skal tjene «folk flest» og «vanlige folk». Senterpartiet er på lag med «mannen i gata», de alminnelige folkene rundt om i det langstrakte landet som utgjør Norge. Et annet sitat fra Vedum illustrerer dette:

«Personlig mener jeg fire fiskere langs kysten er mer lønnsomt for Norge enn en redaktør med millionlønn i Oslo» (Vedum, 2018e).

Det er disse menneskene som er grunnsteinene i det demokratiet som det er de folkevalgte oppgave å ivareta. I forbindelse med forhandlingene om de internasjonale handelsavtalene TISA og TTIP, skriver stortingsrepresentant Liv-Signe Navarsete:

«Folkestyret er grunnlaget for fellesskapen og tilliten me har i Noreg. Utan eit levande folkestyre blir det vanskeleg å ta vare på miljø, solidaritet og arbeidsrettar. **Som folkevalde** reagerar me på hemmeleghaldet kring forhandlingane» (Navarsete, 2015a).

Hun fremhever at det er i egenskap av rollen som folkevalgt hun reagerer. Innledningsvis etableres folkestyrets plass og betydning for Norge. Lukketheten rundt forhandlingene er

illevarslende for dette folkestyret, som krever åpenhet og informasjon for å fungere. De folkevalgte er representanter for folkeviljen og plikter å reagere i forsvar for denne.

Nevnte åpenhet er viktig for folkets representanter. Prosesser og avgjørelser innenfor demokratiet må karakteriseres av gjennomsiktighet og være tilnærmelig sett fra vanlige folks perspektiv. Viktige sider av folkestyret må frem i lyset og debatten blant folk flest:

«En slik grunnleggende endring i hvordan vi håndterer medlemskap i staten Norge **fortjener folkelig samtale og debatt**, ikke minst av hensyn til vårt folkestyre og dets legitimitet» (Vedum & Lundteigen, 2018).

Motsetningen til åpenhet er det språket og de holdningene som føres av eksperter og byråkrater. I et innlegg skriver Vedum:

«Jeg stilte spørsmålsteget ved hva et stadig mer ekspertstyrt samfunn gjør med demokratiet. [...] Jeg er en tilhenger av at politiske ytringer ikke blir forkledd som rapporter og ekspertuttalelser.

Enkelte har kalt det en forakt for kunnskap. Jeg mener det er **en plikt for oss som bryr oss om demokratiet** å ta alle deler av samfunnsdebatten på alvor. Vi må tørre lytte til de som av ekspertene blir erklært dumme, fremmedfiendtlige og politikerforaktende.

Min gjetning er at både jeg og mang en ekspert kunne lært mye av å **lytte mer til disse menneskene enn av å lytte til andre eksperter**» (Vedum, 2016a).

Vedum understreker her hvor lojaliteten hans ligger: Hos vanlige mennesker ute i samfunnet, ikke hos ekspertene som i økende grad styrer det. Konkret appellerer han til den delen av befolkningen som opplever å ikke få meningene sine tatt på alvor av ekspertene. Han slutter seg ikke til dem som avfeier disse menneskene som simple og foraktelige, men tar heller denne gruppen i forsvar. Slik fremstår han som en politiker som faktisk er opptatt av å forstå grunnene og de underliggende bekymringene til folk fremfor å dømme dem på forhånd. For politikere som skal styrke bildet av seg selv som folkets forkjempere er dette en appell som kan gagne dem.

Et betydelig element i Senterpartiets etos er statusen som lokalsamfunnenes forsvarere overfor den eliten som sitter i hovedstaden og styrer over hverdagen til folk som lever langt unna dem. Ordfører i Rindal kommune, Ola Heggem, inntar rollen som egne innbyggers beskytter:

«Men det verste er at **sentrale politikere forteller våre innbyggere at de ikke vet sitt eget beste**. Det faktum at innbyggerne i de minste kommunene er best fornøyd med tjenestene, blir bortforklart med mangel på kunnskap om egne rettigheter, små forventninger og høg alder. **Direkte frekt og nedlatende overfor våre innbyggere!**» (Heggem, 2015)

Når politikerne i Oslo fatter vedtak om lokalsamfunn de ikke selv har noen førstehånds kjennskap til er det helt nødvendig for det lokale folket å kunne sette sin lit til at noen står opp for dem. Heggem viser at dette gjelder for ordførere fra Senterpartiet.

Partiet har utvilsomt en sterk distriktsprofil. Som Slottemo (2018) viser, innebærer dette et motsetningsforhold mellom sentrum og periferi på bakgrunn av fordelingen av makt og arbeidsplasser. Dette gir god kredibilitet i distriktene og muligheter for velgergevinst i perioder der sentraliseringsdebatten står høyt på agendaen i Norge. Baksiden av dette er at det nødvendigvis blir vanskeligere å bygge en troverdig appell til velgere i Oslo.

Stortingsrepresentant Jenny Klinge tar opp denne problemstillingen, og forsøker å snu den til et positivt budskap:

«Det er snart stortingsval, og det kan fortone seg som risikosport for ein stortingsrepresentant og førstekandidat for et distriktsfylke å gi uttrykk for hovudstadssympati, slik eg gjer no. [...] Til og med i Oslo blir det lagt ned lokalsjukehus, og ungar har i delar av hovudstaden altfor dårleg tilgang til idrettsanlegg. [...] **Stortingsrepresentantar frå Senterpartiet** kjempar med nebb og klør for fylka dei er innvalte for, og i år er det på tide at Oslo får **ein slik type forkjempar** igjen» (Klinge, 2017).

Klinge kommuniserer på en humoristisk måte at hun er bevisst på sentrum-periferi-striden, men likevel velger å ta hovedstaden i forsvar. Videre vedgår hun at folket i Oslo opplever de samme problemene som de gjør i distriktene, og at de derfor burde se til nettopp Senterpartiet. Også Oslo trenger den lojaliteten overfor sine velgere som partiets politikere står for. Slik oversetter hun SPs rykte for å kjempe for lokalsamfunn til en universell positiv karakteristikk av partiets representanter, uavhengig av om de representerer by eller land.

4.1.3. Tilbakevising av populismestempelet

Et interessant element i Senterpartiets etos springer ut av nettopp populismespørsmålet. Som nevnt kritiserer ofte politiske motstandere og kommentatorer partiet for å være populistiske.

Med tanke på de negative assosiasjonene stempelet kan bære med seg er det i SPs interesse å imøtegå slike beskyldninger. Partiets troverdighet vil eksempelvis være svekket blant velgere som oppfatter dem som opportunistiske og kortsynte populistiske uten en politisk grunnmur, eller forbinder dem med den splittende nasjonalismen som kan ses blant de mer autoritære populistene i verden rundt oss. Derfor er det i et retorisk perspektiv verdifullt å studere hvordan Senterpartiet forsvarer eget rykte mot å bli tilgriset av de mer negative populismekoblingene.

Datamaterialet som best illustrerer hvordan partiet har søkt å tilbakevise beskyldningene er innleggene parlamentarisk leder Marit Arnstad har skrevet som tilsvarende til Kristin Clemet, leder for den liberale tankesmien Civita. Denne debatten strakte seg over tre innlegg fra Arnstads side, henholdsvis ett i 2017 og to i 2018. I det første skriver hun:

«Det er mange i den norske debatten som nå som er ivrige etter å sette **«Trump-stempel»** på norske politikere og ulike sider av norsk politikk. Dette leder ofte til urimelige konklusjoner. En av de ivrigste er Kristin Clemet. [...] I Aftenposten sist søndag **prøver hun å gjøre populistiske av alle som ikke er enig med henne** om liberalisering, sentralisering og EU-medlemskap. [...] Med sin søken etter en «norsk Trump» bommer Clemet kraftig. Verre er det at hun gjennom sine tanker bidrar til den type polarisering som vi har sett i USA over tid. En polarisering svært få av oss ønsker i Norge» (Arnstad, 2017).

Vi kan se at Arnstad innledningsvis introduserer en viktig ramme for debatten: Vi ser utenlandske forhold vi finner alarmerende (Trumps nasjonalistiske og autoritære populisme), trekker forhastede slutninger om hvordan dette kan overføres til den norske konteksten, og stempler basert på det. Et stempel i denne abstrakte betydningen assosieres normalt med noe andre setter på deg, gjerne på et overforenklet grunnlag. Hun antyder videre at dette kun er en svertende generalisering fra Clemet, brukt mot dem som ikke deler hennes politiske meninger. Avslutningsvis tar Arnstad opp denne tråden, og fastslår at sammenligningen er et bomskudd som kun er egnet til å så uønsket splid i den politiske debatten. Også i innleggene fra 2018 fremmer hun denne tematikken:

«For de av oss som tror på rettferdig handel, som ikke tror at EUs indre marked er løsningen, som tror på nasjonalstaten som en god ramme rundt demokrati og velferd, som tror på forpliktende internasjonalt samarbeid, men ikke overnasjonalitet, og som

mener at Norge må ta sin del av ansvaret for å håndtere flyktningstrømmer, **er ikke alternativet å gi opp egne standpunkter.**

Alternativet er å ta debatten om **merkelapper**. Det skal vi forsøke å gjøre med innestemme, respekt og argumenter» (Arnstad, 2018a).

«Fra tid til annen dukker opp begreper i det politiske ordskiftet som etter hvert brukes så omfattende at det kan være vanskelig å få øye på noen rød tråd. Når både ord og fenomen framstår som anvendelig på alt, har det **mistet sin evne til å skape distinksjoner**. Begrepet «bærekraft» er ett norsk eksempel, ordet «robust» et annet. Mye tyder på at termen populisme i dag er i ferd med å bli noe av de samme – **brukt på for mye og for mange**. [...] Men hva er egentlig forskjellen på Høyres «Folk vil ha skattelette!» og Senterpartiets «Folk vil ikke ha sentralisering»? [...] Det er kun noen som opplever å få merkelappen «populisme» klistret på seg. Jeg mener derfor at kommentariatet – Clemet inkludert – bør vise tilbakeholdenhet når de bruker begrepet» (Arnstad, 2018b).

«Stempel» er byttet ut med «merkelapper», men budskapet er det samme.

Populismebeskyldningene er kun et retorisk grep som undergraver den politiske debatten. Populisme har blitt et utvannet begrep som ukritisk kastes i ansiktet på dem man er uenig med, og som skaper uegnede grupperinger av teoretiske tilfeller. Her er Arnstad svært på bølgelengde med definisjonsproblemene som oppgaven har vist til tidligere i teorikapitlet. Verre gjøres situasjonen av at den vilkårlige bruken rammer noen og ikke andre. Hvorfor får Senterpartiet merkelappen, mens Høyre slipper? Demonstrerer ikke dette en inkonsekvent og instrumentell bruk av begrepet?

Videre appellerer hun til partiet og meningsfellenes uttrykk for prinsippfasthet snarere en populisme. I forlengningen av dette kan et annet hovedelement i argumentasjonen til Arnstad identifiseres: At Senterpartiet mener det de alltid har ment. Hun skriver blant annet:

«Det er klargjørende, for Clemet har tidligere vært ganske så tydelig i sine påstander om at sentrum-periferi debatten har klare populistiske trekk.

Dette har forbløffet flere av oss, siden **hovedlinjene i Senterpartiets argumentasjon om sentralisering har vært tydelig og gjenkjennbar gjennom tiår** – uten påfallende store endringer. Det er derfor ganske uforståelig at nettopp vår politiske plattform og

vår retorikk skal trekkes fram som et eksempel på populismens nedslag i Norge»
(Arnstad, 2018b).

Dette imøtegår inntrykket av partiet som populistiske opportuniste. Partiet kan ikke ha kastet seg på en populistisk bølge ettersom de har holdt fast på sine politiske grunnlinjer. I lys av økende politisk suksess impliseres det: Senterpartiet sier ikke bare det folket liker å høre, det er folket som nå liker å høre det Senterpartiet sier.

Det foregår også en viss legitimering av de standpunktene som kritiseres av dem som ser populisme der de ønsker å se det:

«Den historietimen Kristin Clemet tydeligvis må ha «tenkt seg bort i», handler om motkulturens plass i norsk politikk. Historikeren Øystein Sørensen viste i Vårt Land for en tid tilbake til at nasjonalisme i Norge har vært sterkt knyttet til demokrati og selvstendighetskamp. [...] I alle de norske sentrumspartiene, har denne tenkningen stått sterkt, og man har delt interesser med tunge krefter i arbeiderbevegelsen.»
(Arnstad 2017).

I akkurat dette forsøket på å trekke linjer fra Senterpartiet til Trump er det nasjonalisme som trekkes frem. Arnstad legitimerer denne ved å vise til hvordan nasjonalisme i norsk historisk kontekst har tette forbindelser til demokratiet. I tillegg påpekes det at nasjonalismen ikke er unik for Senterpartiet, men hele det politiske sentrum og blant arbeiderne. Slik legges det til grunn at nasjonalismen har en annen, positiv betydning i Norge, og at partiet her er i godt selskap blant andre respektable partier og grupper – i motsetning til det dårlige selskapet det ligger implisert at Trump ville være.

4.1.4. Oppsummering av funn

Senterpartiets representanter appellerer til en folkelig troverdighet gjennom å demonstrere nærhet til folket og engasjementet de legger i rollen som folkets og folkestyrets forkjempere. Nærhet til folket frontes gjennom henvisninger til folket som «vi» og «oss», folkelig språkbruk og å trekke frem egen lokal tilhørighet. Videre poengteres det at man er i kontakt med befolkningen gjennom aktivt å møte og høre på bekymringene til menneskene som sammen danner lokalsamfunnene rundt om i landet. Representantene viser at de tenker på folkets interesser ved å hyppig referere til dem, og spesielt «vanlige folk» og «folk flest». De fremhever at de tar rollen som folkevalgte på alvor, og at dette forplikter til å forsvare folkestyret og folkeviljen. Partiet går i bresjen for hele folket, også de gruppene som blir

uglesett av andre. Særlig fremmes statusen som lokalsamfunnenes beskyttere, men det viktigste poenget er at en folkevalgt fra Senterpartiet kjemper med nebb og klør for dem hen er valgt til å representere. Partiet går også populismedebatten i møte. De kritiserer den instrumentelle bruken av et utvannet og upresist begrep for å stemple meningsmotstandere, og hvordan man ser skumle tendenser i verden rundt oss og forhaster seg med å lese disse inn i en norsk kontekst som ikke passer. Partiet fremholder at de ikke kan anses for å være opportunister ettersom politikken deres essensielt er den samme som den alltid har vært.

Til tross for at det er mulig å identifisere vesentlige populistiske faktorer i Senterpartiets etos-appell, er det elementer vi kunne forvente var viet mer oppmerksomhet i en populistisk preget retorikk. For det første kan jeg trekke frem poenget knyttet til den populistiske språkbruken igjen. Jeg har tidligere vist til noen eksempler på hvordan språkbruken til Senterpartipolitikerne tidvis kan være både enkel og folkelig. Dette er imidlertid ingen gjennomgående trend. Selv om få av representantene kan hevdes å bruke et unødig tungt og komplisert språk, kan de trolig heller ikke hevdes å skille seg nevneverdig fra andre forfattere av denne typen innlegg. De skriver jevnt over forståelig for «folk flest», men hvilken politiker ville ikke etterstrebe å gjøre det samme i et innlegg på en av landets største nettaviser? Språket fremstår presist og passe formelt i forhold til hva en vil assosiere med oppegående og kyndige politikere. Innleggsforfatterne går ikke av veien for å formulere seg i metaforer eller bruke fremmedord. Når Marit Arnstad (2018a) beskriver den lavt utdannede distriktsmannen som en «prügelknabe», kan hun neppe beskyldes for å dumme ned eget språk for mannen i gatas skyld. Noen tilfeller av folkelige og noe mer fargerike formuleringer til tross, viser datamaterialet at Senterpartiets representanter generelt bruker et språk en kan forvente å finne i debattinnlegg og kronikker skrevet av norske politikere.

Et annet element som kunne forventes å stå sterkere i en populistisk preget retorikk, er en større distansering av seg selv fra den politiske eliten og etablissementet. Vi har riktignok sett at partiet tydelig kommuniserer at sympatien deres ligger hos folket. Likevel kommer ikke representantene med noen distinkte påstander om verken egen eller partiets avstand fra det politiske etablissementet. I stor grad kan nok dette kobles til partiets reelle posisjon og status. Senterpartiet er ikke et ungt, fremadstormende protestparti. Det ville være liten hensikt i å spille på et image som politiske outsiders som er kommet for å rokke ved det etablerte politiske systemet. Senterpartiet er et veletablert parti med en lang politisk historie og hadde senest regjeringsmakt før valget i 2013. I lys av dette blir det vanskelig å hevde en signifikant

outsider-status fra sirklene hvor den politiske makten er samlet. Når det er sagt, så gjør partiet fremdeles en innsats for å opprettholde et inntrykk av at de ikke sitter i samme båt som eliten. Vi kan se dette gjennom representantenes regelmessige kritikk av eliten, hvilket er en fremtredende del av retorikken, og som oppgaven kommer til å vise eksempler på senere.

Til sist kan jeg komme med noen korte bemerkninger om retorikken til Trygve Slagsvold Vedum i forbindelse med rollen som leder. Norris og Inglehart (2019) skriver at retorikken til populistiske ledere blant annet kan studeres utfra vektleggingen av lederskapskarakter. Vedums retorikk bærer derimot ikke noe større preg av å være et manifest til hans skussmål som en sterk og kompetent leder. Hovedsakelig er fokuset delt mellom appeller til eget partis meritt, politiske hjertesaker, og kritikk av politiske motstandere og eliter. Hans personlige omdømme som leder vies liten direkte oppmerksom utover noen erklæringer av hva han akter å kjempe for og på et generelt grunnlag å fremstille seg som en sympatisk og likbar person. Samtidig har vi også sett at han fremhever hvordan han er til stede rundt om i landet for å snakke med vanlige folk om deres problemer og bekymringer. Skal vi trekke ut noe om Vedums selvpresentasjon som partileder fra datamaterialet, er det at han går inn for å fremstille seg selv som en leder som er på bølgelengde med folk flest. For å låne beskrivelsen til Fasteraune og Skotte (2017): «en partileder som lytter til folk som har skoa på».

4.2. Patos

Denne delen av den empiriske analysen studerer bruken av patos, appellen til lesernes følelser. I den populistiske konteksten er dette av særlig interesse. Norris og Inglehart (2019) karakteriserer den populistiske retorikken som emosjonelt sterk. Vi husker at den viktigste kontrasten mellom «folket» og «eliten» er det normative skillet. Motsetningen mellom de to gruppene er av moralsk karakter. Det er folket som har moralen på sin side, men overstyres av den korruperte eliten som prioriterer egne interesser fremfor folkeviljens demokratiske legitimitet. Grunnleggende sett vil en populistisk retorikk søke å fange opp og forsterke en misnøye i befolkningen rettet mot denne typen forhold.

Jeg vil begynne med å ta for meg appellen til den avmaktsfølelsen vanlige folk kan føle på i møte med det politiske systemet, og en oppfattet trussel mot folkestyret. Dette etterfølges av en diskusjon av hvordan representantene danner kontrast mellom Senterpartiet og dem som ikke verdsetter folkets meninger. Deretter analyseres vektleggingen av forhold som oppleves som urettferdige. Etter det ser jeg på mistenkeliggjøringen av mystifiseringen og

hemmeligholdet som knyttes til politikken og byråkratiets verden, før jeg avslutningsvis presenterer bruken av nasjonalfølelse. Kapittelet avrundes av en sammenstilling av funnene.

4.2.1. Avmakt og trusselen mot folkestyret

Det første leddet vi kan identifisere i Senterpartiets patos er appeller til en følelse av avmakt hos vanlige folk og en oppfattet trussel mot folkestyret. Demokratiet er bygget på ideen om at det er folket som skal styre, og dette er essensielt i det populistiske narrativet. Politikerne låner sin demokratiske legitimitet fra folket og forventes å styre etter folkeviljen. Når mange oppfatter det som at deres ønsker ikke har en faktisk innvirkning på hvordan landet styres, avler det en følelse av avmakt. Det kan skape et inntrykk av at vanlige folk i realiteten har svært begrensede påvirkningsmuligheter gjennom det demokratiske systemet. Den reelle makten er uansett samlet hos den styrende eliten som overkjører folkeviljen etter eget forgodtbefinnende. I mer dramatiske termer kan en beskrive det som at folkestyret er truet. Disse temaene frekventerer hyppig i Senterpartiets retorikk. Liv Signe Navarsete spiller tungt på folkets avmakt og trusselen mot folkestyret i eksemplene fra det følgende innlegget, som kritiserer forhandlingene av internasjonale handelsavtaler, EU og kommunesammenslåing:

«Aksjonen er ei markering **i forsvar for folkestyret**. [...] Me ser i dag særleg tre område der **folkestyre er under åtak** [...]. Folkets valde representantar **vert ribba for makt**, og veljarane har **liten, om noko, reell påverknad** gjennom sine røyster. [...] Dagens regjering viser **lite respekt for folkemeininga** [...]. For mykje makt er alt flytta ut av demokratiske organ. Me som folkevalde **må ta attende det norske folkestyret!**» (Navarsete, 2015a).

For det første bruker Navarsete dramatiske formuleringer. Det er nødvendig å komme folkestyret i forsvar, folkestyret er under angrep («åtak»), og folkestyret må aktivt tas tilbake. Dette skaper et inntrykk av at tilstanden til folkestyret er akutt. Symptomene er folkevalgte som blottes for makt, velgere uten påvirkningsmuligheter, og en sittende regjering som langt på vei ignorerer folkets meninger. Navarsete søker slik å bygge en sterk følelsesmessig appell gjennom å skissere hvordan demokratiet vårt svekkes bit for bit.

Bruken av tvang i kommunesammenslåinger er et eksempel på hvordan folkeviljen ignoreres. For et parti som kjemper for distrikts-Norge og mindre lokalsamfunns leverett demonstrerer dette en betenkelig mangel på respekt for lokaldemokratiet. Kommunalpolitisk talsperson Heidi Greni tar opp denne problemstillingen:

«Der utredningene blir gjennomført og legges ut til **folkeavstemning, sier folk nei**. Spørsmålet som Sanner snart må svare på, er om han fortsatt står fast ved at det kan brukes tvang mot folk og kommuner som ønsker å fortsette som egen enhet. Det vil vekke berettiget opprør i mange lokalsamfunn om regjeringen ikke gir opp **trusselen om tvang**» (Greni, 2015).

Greni viser her hvordan det mest direkte uttrykket for folkeviljen vi finner, en folkeavstemning, overses av sentrale politikere, i dette tilfellet daværende kommunalminister Jan Tore Sanner fra Høyre. Folket i lokalsamfunnene har fått muligheten til å si sitt om en mulig sammenslåing, men risikerer likevel å overhøres av beslutningstakerne. Ordet «tvang» har få positive assosiasjoner i utgangspunktet, og klinger ikke spesielt mye bedre når det settes sammen med «trussel». Også Borch et al. retter sitt retoriske skyts mot Sanner:

«Var det ikke den samme «folkestyreforkjemper» som ga grønt lys for å neglisjere nei-resultat i folkeavstemningene og manet kommunestyret til nye runder der de ikke hadde fulgt hans linje?

Klimaks ble nådd 8/6-17 da et knapt Stortingsflertall ble med på hans ultimate virkemiddel for «økt lokalt sjølstyre»; **ren, skjær tvang** overfor de samme lokalsamfunn. Ingen bør være i tvil om at dette «demokratiske lokomotiv» vil kjøre på i samme spor, men med mye mer damp, om han får fortsette etter høstens valg» (Borch et al., 2017).

Innlegget er skrevet som et tilsvarende til et innlegg der Sanner hevder regjeringen har bidratt til økt lokalt selvstyre. Forfatterne angriper denne påstanden ved å fremholde hvordan Sanner har åpnet for å gå på tvers av det lokale selvstyret i spørsmålet om sammenslåinger, med «ren, skjær tvang» som endelig virkemiddel. Assosiasjonen til overkjøring gjøres desto sterkere av metaforen om det «demokratiske» lokomotivet som kjører på i samme spor. I Senterpartiets retorikk er tvangssammenslåinger i grunnleggende konflikt med demokratiets lovnader til folket:

«Politikere er folkevalgte. Da bør man lytte til folket – det er det som kalles demokrati. Mange velgere kan komme til å oppleve at dette er siste gang de får stemme i sin kommune. Neste gang kan kommunen være sammenslått – **i verste fall mot innbyggernes eget ønske**» (Vedum, 2015).

En viktig kilde til den avmaktsfølelsen vanlige folk kan oppleve i møte med politisk styring er tilfeller hvor styringen oppleves nettopp som mindre politisk. Folkestyret kan nemlig lide under byråkratiske bremseklosser:

«Aldri før har Norge hatt så mange byråkrater som i dag. **Hver dag tar de beslutninger som påvirker våre liv som borgere**, i smått og stort. **Er det riktig** at det er byråkratene i Politidirektoratet som skal bestemme hvor vi skal ha lensmenn? **Er det riktig** at de ansatte og styrene i Helseforetakene skal bestemme hvor vi skal ha lokalsykehus?

Jeg mener at dette er **politiske beslutninger, som de folkevalgte skal ta**» (Vedum, 2016a).

«Da regjeringen sørget for å gi Politidirektoratet makt til å avgjøre hvilke lensmannskontor som skulle legges ned, **ble vanlige norske borgere fratatt innflytelse over prosessen**. Hele 90 kommuner klaget over Politidirektoratets avgjørelse, men bare fire klager ble tatt til følge.

Denne **maktoverføringen** av helt sentrale samfunnsfunksjoner **fra folk til byråkrati** er, etter min mening, et klart eksempel på elitistisk styring» (Vedum, 2019a).

Problemet som her påpekes er at når en fjerner beslutningsprosesser fra den rent politiske sfæren og skyver dem inn i byråkratenes verden, fjerner en dem samtidig fra kontrollen til folkets valgte representanter og dermed også folkets indirekte kontroll. Dette kan skape frustrasjon blant borgerne som opplever at påvirkningsmulighetene deres ikke er som de hadde håpet og forventet. Byråkratene er ikke folkevalgte representanter, men fagfolk og eksperter som ikke har den samme forpliktelsen overfor folket. Samtidig skal de ta beslutninger som i stor grad påvirker vanlige folk. Som Vedum formulerer det: *Er det riktig* at byråkratene skal ha stadig mer av denne bestemmelsesretten over hverdagen til folk flest? Svaret på dette retoriske spørsmålet er selvfølgelig nei. Det *føles* ikke riktig, og det er denne følelsen Senterpartiet ønsker å kanalisere.

I Senterparti-øyne er EU å regne som en stor, stygg og truende ulv i møte med det norske folkestyret:

«EU-systemet har vært et av de mest brukte verktøyene for å byråkratisere, rettsliggjøre og ekspertifisere politikken» (Vedum, 2016a).

«[...] EU- og EFTA-domstolen får stadig meir makt til å ta avgjerder over folk sine liv. Avgjerdene vert tekne av juristar **som sit langt unna**, og som **ikkje står til ansvar** ovanfor dei som blir styrt» (Navarsete, 2015a).

«Det handler om at folk føler avmakt fordi de **i svært liten grad har innflytelse eller påvirkningsmuligheter** på beslutninger som blir fattet av et overnasjonalt organ» (Bhatti, 2016).

«I vinter sørget Høyre og Frp for en annen endring, da EU ble gitt suverenitet over viktige deler av norsk energipolitikk. Dette ble presset i gjennom **på tross av massiv motstand i det norske folk!**» (Vedum, 2019c).

«Regjeringen mener det er bedre at EU styrer viktige deler av norsk jernbanepolitikk, **enn at det norske folk gjør det**» (Vedum, 2018d).

Retorikken skisserer for det første et byråkrati som kan anses som verre enn det nasjonale. EU bidrar til et større byråkratisk preg på politikken, og er i sin essens et system av byråkrater. Med EU-byråkratene blir avstandsfaktoren problematisert i enda større grad. Fra før er det ille nok med byråkrater som sitter i Oslo og i lokalsamfunnene. I dette tilfellet er det byråkrater i utlandet som dikterer livene til nordmenn flest. Det ligger enda større avstand mellom beslutningstakerne og livene de påvirker. Ytterligere foruroligende er det norske folkets mangel på demokratisk kontroll over beslutningsprosessene som settes ut av landet til EU. Når makt flyttes fra folkevalgte til overnasjonale organer, blir det vanskeligere for folket å utøve sin innflytelse på beslutningene som tas. I de to utdragene fra Vedum kan vi identifisere en tydelig intensjon om å gjøre leseren provosert over de styrende partienes prioriteringer i forholdet mellom EU og det norske folket. Disse partiene velger å oppgi Norges suverenitet over egne politiske, og det stikk i strid med folkeviljen. Dette undergraver det norske folkestyret og utvikler en avmaktsfølelse som satt på spissen sier: Hva er til slutt poenget med å stemme ved nasjonale valg hvis alle beslutningene tas av EU uansett? Før vi kommer til dette punktet, impliserer Senterpartiet, må vi ta tilbake demokratiet vårt fra EUs hender.

4.2.2. Verdssettelse av folket

Hvordan grasrota av folket behandles av politikere, eksperter og opinionsdannere er et tema som vies hyppig oppmerksomhet i innleggene. Vi kan anta alle mennesker ønsker å få sine meninger anerkjent, eller i det minste ikke vil oppleve å bli konsekvent undervurdert og latterliggjort. Det handler grunnleggende sett om respekt for folks rett til og forutsetninger for

å mene noe. Grovt inndelt kan en tilhøre én av to sider med forskjellige sett av holdninger til grasrota av folket: De som tror på kunnskapene og vurderingsevnen til folk flest, og de som ikke gjør det. I et innlegg i etterkant av Brexit-avstemningen i Storbritannia beskriver Aisha Naz Bhatti, partiets førstekandidat i Oslo, holdningene som definerer sistnevnte gruppe:

«Ifølge henne var britene **ikke i stand til å forstå** hvilke alvorlige konsekvenser dette ville få, og hun mente videre at **folk ikke evnet å se sitt eget beste**.

Tilnærmingen har noe machiavellisk over seg, hvor **troen på det myndige mennesket er fraværende**. Mennesket er **ikke i stand til å ta fornuftige beslutninger**, og trenger derfor å styres, enten av en sterk stat eller et overnasjonalt organ» (Bhatti, 2016).

Bhatti beskriver en nedlatende formynderholdning overfor mennesker man mener ikke vet sitt eget beste kun fordi de har andre synspunkter enn en selv. Slike holdninger kan en finne hos ulike grupper og personer, men oppfattes særlig arrogant når de frontes av politikere. Det virker selvsagt provoserende når de som skal styre på vegne av vanlige folk ikke synes å respektere dem. Senterpartipolitikere går hardt ut mot denne typen politisk nedvurdering av folket:

«Det er ironisk at Venstre, som historisk var imot embetsstyret, selv har blitt vår tids embetsmenn, **en politisk elite som tror de vet bedre enn folket**» (Vedum, 2018c).

«De har argumentert med at spørsmålet om kommunesammenslåing er for vanskelig å ta stilling til for folk flest. **Folk vet ikke sitt eget beste**, sier politikere [...]» (Greni, 2015).

«Høyres leder [mener] at man bør være varsom med å la folket ta direkte avgjørelser fordi **velgerne tar standpunkt ut fra «følelser»**. [...] Solberg mener det er et «problem med folkeavstemninger» for å løse spørsmål om EU-medlemskap, fordi velgere tar stilling på et følelsemessig nivå i stedet for å gjøre seg opp en mening bygd på økonomiske fordeler og ulemper.

Solbergs uttalelser viser en **enorm arroganse** overfor det norske folk. [...] I stedet for **å rakke ned på folkets vurderingsevne**, burde Solberg tvert i mot gå i seg selv og vurdere klokskapen i egen politikk» (Vedum, 2018b).

Forfatternes beskrivelser demonstrerer tydelige innslag av formynderholdninger og manglende tillit til folks kunnskaper og vurderingsevne. Den politiske eliten mener at folk ikke kan få for stor innflytelse på beslutninger som angår dem selv ettersom de ikke er kapable til å se hva som er i deres egen interesse. Denne eliten lever i en boble hvor de arrogant opphøyer seg selv til folkets verger, i den tro at folk må beskyttes mot seg selv og sine egne irrasjonelle vurderinger. Dette viser også hvordan den politiske eliten avfeier folks følelser som et plagsomt uromoment snarere enn noe man bør vise forståelse for og ta på alvor. Slike holdninger blant politikerne gir ikke bare folk grunn til å føle seg avskrevet, men også direkte fornærmet.

På den andre siden av helt-skurk-spekteret står de som tror på folk flest. I eget narrativ er det naturlig nok Senterpartiet som inntar denne protagonistrollen. I analysen av partiets bruk av etos har vi allerede sett hvordan Vedum slår et slag for å høre på meningene til dem ekserptene avfeier som dumme, og hvordan Heggem reagerer på den nedlatenheten sentrale politikere viser overfor små kommuners innbyggere. Denne typen forsvarstaler for vanlige folks meninger, verdier og kunnskaper kan vi identifisere flere tilfeller av:

«I diskusjonene er det særlig én fast prügelnabe som trekkes fram; «den lavt utdannede mannen i distriktene». Ingen står så lagelig til for hogg som han – og jo eldre han er, jo verre blir det. For meg er denne **demoniseringen av en gruppe mennesker** underlig. Jeg kjenner mange på landsbygda som ikke er særlig behefta med studiepoeng – det store flertallet av dem er **hederlige folk**» (Arnstad, 2018a).

«Når folk ikke lengre vil lytte til eksperter og makteliten, så er det **ikke fordi de er dumme**. Det er fordi **de selv har kunnskap og erfaring** og skjønner at det som presenteres som fakta ofte ikke stemmer overens med virkeligheten og ikke tjener deres interesser» (Vedum, 2016a).

«Det er fordi kystbefolkningen **evner å se** forbi neste kvartalsregnskap og vurderer politikken og utviklingen i et generasjonsperspektiv. Der ser de at makt, penger og kvoter samles på stadig færre hender» (Pollestad, 2017).

Partirepresentantene proklamerer her at de ikke tar folks synspunkter for gitt, heller ikke dem som andre er raske med å avskrive og til og med «demonisere». I Senterparti-øyne er denne svartmalingen av grupper i befolkningen både upresis og moralsk feil. Bak meningene til folk flest ligger det ikke tvilsomme holdninger og vond vilje. At du ikke har like mye utdanning

som noen betyr ikke at du er dem moralsk mindreverdige. Der eksperter og andre politikere rynker på nesen over synspunktene til mennesker de oppfatter som mindre intelligente enn seg selv, ser Senterpartiet mennesker som besitter nyttig, jordnær kunnskap og livserfaring – eller «sunn fornuft» om du vil. Denne kunnskapen setter dem i stand til å skjelve når de serveres virkelighetsfjerne løsninger som kun gagnar de få og privilegerte. Da er det frustrerende å møtes med døve ører og manglende respekt. Folk vil bare få lov til å ha sine egne meninger uten å bli ledd av og spyttet på. Det føles godt å bli anerkjent og tatt på alvor, og det gjør Senterpartiet:

«Senterpartiet tror derimot på folks klokskap. Vi frykter heller ikke folks kjærlighet til egen hjemmass. Tvert imot er folks identitetsfølelse og omsorg for eget lokalsamfunn en sterk og positiv kraft som vi vil ta vare på» (Vedum, 2019a).

4.2.3. Følelsen av urettferdighet

Blant de sterkeste emosjonelle appellene er dem som påpeker forhold som oppleves direkte urettferdige. Når urettferdighet stilles på utstilling foran oss, både den som rammer andre og oss selv, kan det treffe et følelsesspekter som i sin ytterste grad tar form av rent sinne. Den fremste appellen til følelsen av urettferdighet i Senterpartiets retorikk tar for seg forskjellsbehandlingen av eliter og vanlige folk:

«Summen av dette – massive skatteuttak til **de rikeste** og økte avgifter som rammer **vanlige folk** – er et bidrag til økte forskjeller i Norge og sentralisering av velstand og formue. Det ligger i avgiftenes natur at de ikke rammer de som har mest penger særlig hardt. **Det er de som må snu på krona, som blør**» (Arnstad, 2019).

«Altså tar man penger fra **vanlige folk** og gir til blant annet Rimi-Hagen og andre av FRPs bidragsyttere. Samtidig innfører regjeringen avgifter som gjør at **folk flest** må til Sverige for å handle lørdagsgodt» (Vedum, 2018a).

«Mens Tesla-eieren i Holmenkollen subsidieres, straffes Toyota-eieren på Romerike» (Vedum, 2019a).

Her befinner vi oss dypt inne i det populistiske kjerneterritoriet. Bildet som utsagn av denne typen skisserer opp er, rent folkelig sagt, blodig urettferdig. Fordelingen av goder og byrder er et nullsumspill hvor eliten er vinnerne og folket er taperne. De som allerede står økonomisk sterkt favoriseres gjennom ytterligere økonomiske fordeler, hvilket går på bekostning av vanlige folk som bare skal få hverdagen til å gå rundt. Det gir assosiasjoner av bibelske

proporsjoner: «For den som har, skal få, og det i overflod. Men den som ikke har, skal bli fratatt selv det han har» (Matteus 25: 29). Finansieringen av samfunnet er grunnleggende skjevfordelt når det er vanlige folk som må dekke inn skattekuttene som tilfaller de rikeste. Avgiftene rammer forbruket til folk flest, mens subsidiene går til de privilegerte som i utgangspunktet trenger det minst. Slik holder den politiske eliten hånden over den økonomiske eliten. «Er det rett at det skal være slik?» er det impliserte spørsmålet Senterpartiet legger for dagen. Flertallet vil føle at det ikke er det.

Følelsen av urettferdighet blir enda sterkere av persepsjonen om elitenes hovne innstilling til folket de lever på bekostning av. Senterpartiet beskriver et dømmende ovenfra-og-ned-syn på vanlige folk:

«Det er selvsagt lett for Gunnar Stavrum, som ifølge DN tjente 2,9 millioner i 2017, å sitte på kontoret sitt og **mene at hans innsats er mer verdt enn vanlige arbeidsfolk** i distriktene med vanlig lønn» (Vedum, 2018e).

«Hvis du har lyst til å møte mange **viktigerer** i Oslo, bør du gå på Lorry. Det er få steder du finner så mange **skråsikre oppfatninger** (spesielt etter noen øl) om hvordan Norge henger sammen. Noen går så litt slitne morgenen etterpå ned til frokostmøte hos Civita på Café Christiania **for å snakke om for eksempel manglende effektivitet og omstillingsevne blant arbeidsfolk** rundt omkring i landet» (Vedum, 2019b).

«**Dobbeltmoral** er en øvelse som beherskes av mange klimatopper.

Det er jo et paradoks at Gunnhild Stordalen formaner til vanlige folk hva de skal spise for å redde klimaet. Det virker ikke engang som om det slår henne at om vi alle på jorden hadde levd som henne så hadde vi ikke hatt noen klode å redde i dag» (Pollestad, 2018).

Vi ser her en lignende tematikk som i forrige delkapittel om elitens mangel på respekt for vanlige folk. Elitene opphøyer seg selv til orakler som er eksperter på hvordan ting fungerer, og ikke minst hvordan de bør fungere. Metaforisk sett sitter de i elfenbenstårnene sine med alle sine privilegier mens de dømmer folkene som gjør jobbene på bakken. Det oppleves provoserende å bli kritisert av noen som ikke aner hvordan det er å stå i dine sko, og det er denne følelsen Senterpartiet søker å ta tak i. Desto mer provoserende er det når prekenene til eliten blir iøynefallende dobbeltmoraliske. Hvordan kan det være rettferdig at de forbeholder

seg retten til å leve stikk i strid med de samme levereglene som de mener burde gjelde for folk flest?

4.2.4. Mistenkeliggjøring av mystifisering og hemmelighold

Populistisk retorikk kan bruke mistenkeliggjøring av grupper og motstandere som våpen. Som Canovan (1999) har formidlet, elsker populistere åpenhet og mistror mystifisering. Prosesser som holdes skjult for offentligheten er nødvendigvis tvilsomme i sin natur. Videre er populistere skeptiske til tendensen politikere og byråkrater har til å bruke et vagt, teknisk og gjerne villedende språk overfor offentligheten. Slike forvillende formuleringer og språklige røyktepper er en normal skyteskive også for Senterparti-representantene:

«I dag ser me at måla for politiske avgjerder vert **pakka inn i tvetydige budskap**. Tvangssamanslåing av kommunar vert kalla demokratireform. Nedlegging av lensmannskontor vert kalla nærpolitireform. Nedlegging av lokalsjukehus kallast styrking og robustgjerding av helsetenestene» (Navarsete, 2015a).

«Klimapolitikken tungetale baserer seg på kjente ord, men ordene settes sammen på en måte som gjør det tilnærmet **uforståelig for vanlige folk**. [...] Alle interessegrupper jeg møter er opptatt av å snakke mest mulig folkelig og forståelig. Unntaket er klimaorganisasjonene, der det virker som det å bygge opp **et mest mulig ekskluderende språk** er et selvstendig mål» (Pollestad, 2019).

I det første eksempelet angriper Navarsete det hun mener er en direkte motstridende begrepsbruk fra regjeringens side. Gjennom å forkle reformer i tekniske termer som gir positive signaler og assosiasjoner, legger beslutningstakerne skjul på de reelle konsekvensene av disse. Slik kan det virke som de intensjonelt fører folket bak lyset. I det andre utdraget kritiserer Pollestad «klimaeliten» for å fjerne klimasaken fra folkets rekkevidde gjennom sin språkføring. Det sender noe suspekke signaler når de tilsynelatende ønsker å ekskludere vanlige folk fra diskusjonen.

Hva angår styringen av landet, er det viktig å gjøre folket oppmerksomme på det lyssky spillet som foregår bak kulissene:

«Ulvesaken, i likhet med andre bygdesaker, har garantert blitt **nøye planlagt på bakrommet** til både Høyre og Frp. Diskusjonen har nok helst dreid seg om hvordan man skulle pakke inn denne julepakken» (Fasteraune & Skotte, 2017).

«For næringslivet, for husholdningene og for den delen av det politiske miljøet som ikke er invitert til **de borgerlige bakrommene**. [...] Høyre, FrP, Venstre og KrF vil selvfølgelig nekte for dette. Men alle andre har **avslørt spillet** for lengst. [...] jeg [frykter] at **kameratene på Granavollen** lydig vil hegne om statens pengesekk i stedet for å satse på klimakutt av den riktig store sorten» (Arnstad, 2019).

«Norske tjenestemenn har ifølge The Guardian gitt EU den svært oppsiktsvekkende advarselen om at dersom Storbritannia forhandler seg fram til en gunstig handelsavtale med EU, vil det komme liknende krav i Norge.

Norske myndigheter skal ha gått så langt som å henvende seg til tjenestemenn i EU flere ganger fordi de er bekymret for at en sjenerøs avtale mellom EU og Storbritannia vil føre til krav om en reforhandling av Norges forhold til EU. Det regjeringen her gjør, er **grovt å svikte norske interesser**» (Gjelsvik & Ness, 2018).

Vi kan kjenne igjen den populistiske aversjonen mot avtalene som inngås «på bakrommet», skjernet mot folkets innsyn. På disse bakrommene fingeres kompromisser, politiske hestehandler og allianser. Essensen av det hele er nærmest konspiratorisk. Det bygger opp under forestillingen om en politisk eliteklubb som sørger for å beholde makten i egne sirkler, uavhengig av uttalte prinsipper og løfter de har gitt velgerne om sakene de vil kjempe for. Betegnelser som «kameratene på Granavollen» er velegnet til å skape assosiasjoner til denne typen klubber. Slike klubber og bakromsallianser endrer politikken karakter fra det den bør være. I stedet for å være et redskap for å finne frem til gode og konkrete løsninger på problemene til vanlige folk, blir det hele et maktspill som det er all grunn til å være på vakt overfor. I verste fall kan det spillet innebære et direkte svik mot folket, slik Gjelsvik og Ness beskriver. Forfatterne belyser hvordan myndighetene er villige til å gå langt for å føre det norske folket bak lyset i henhold til EØS-avtalen. Ved å holde viktig informasjon skjult for folket blir det enklere for den styrende eliten å fortsette i de samme sporene som alltid, de som tjener egne interesser fremfor folk flest. Åpenhet rundt prosesser og beslutninger er vitalt for troen på demokratiet:

«Dersom vi bygger et samfunn der folk ikke føler de blir lyttet til, der beslutningene tas bak lukkede dører og uten debatt, mister folk tilliten til de som sitter med makta» (Vedum, 2016a).

4.2.5. Nasjonalfølelse

Det er en relativt utbredt tendens at populistiske tilfeller viser en dragning mot nasjonalisme (Bjørklund, 2004). I Senterparti-retorikken brukes jevnlig appeller til nordmenns nasjonalfølelse:

«Her står liberalistisk ideologi, ideen om at kapitalen skal flyte fritt og uten kontroll, mot **1000 år med norsk historie og tradisjon**. Odelslov og åsetesrett **har helt fra vikingtiden** beskyttet slektens forrang til jord og skogeiendom. [...] Dette ga oss **1814** og det er fremdeles en svært viktig bit av norsk identitet og tenking» (Moe, 2015).

«Nylig brøt regjeringen med generasjoner av **stolt norsk jernbanehistorie**» (Vedum, 2018d).

«Vi tror på **felleskapet i nasjonalstaten**. Et fellesskap der du både yter og mottar. Et fellesskap som gir retter og plikter. Gjennom stemmeretten har vi rett til å velge landets ledere og påvirke landets utvikling. Gjennom verneplikten har mange i ytterste konsekvens plikt til å ofre livet for landets frihet.

Gjennom vårt statsborgerskap, medlemskapet i staten Norge, deler vi et avgjørende viktig skjebnefellesskap. [...] **Nasjonalstaten er den svakeste sitt vern**» (Vedum & Lundteigen, 2018).

«La oss ta vare på det Norge vi er så glad i» (Vedum, 2019d).

Retorikken demonstrerer et stort fokus på norske tradisjoner og norsk historie. Fra vikingtiden til 1814 og til i dag er det tradisjonene og historien vår som har gitt oss det vi har og gjort oss til dem vi er. Vi ser tilbake med stolthet på det som er vårt eget og unikt for oss. Derfor bør politikerne utvise forsiktighet med å endre for mye på det som er velprøvde måter å gjøre ting på, og tradisjoner som har en reservert plass i den norske folkesjelen. Det skal føles betenkelig å ta bort noe av det som definerer oss som folkeslag. Senterpartiet fremhever også nasjonalstatens betydning. Nasjonalstaten som organisasjonsform danner en fin ramme rundt et fellesskap som både gir og forplikter. Norge gir oss mye, så det skulle vel bare mangle at vi er villige til å gi litt tilbake. Nasjonalstaten gir oss noe vi kan samles rundt, knytter oss sammen som gruppe og er noe vi alle kan føle både tilhørighet og lojalitet til. Landet vårt, med våre verdier, tradisjoner og historie, er noe vi kan være stolte av og bør stå opp for.

4.2.6. Oppsummering av funn

Retorikken til Senterpartiet karakteriseres av en omfattende bruk av appeller til lesernes følelser. For det første appelleres det til en følelse av avmakt blant vanlige folk som opplever at de ikke har reelle påvirkningsmuligheter på hvordan samfunnet styres. Sentrale myndigheters bruk av tvang overfor lokalsamfunn viser mangel på respekt for folkeviljen, og beslutninger tas i økende grad i EU og av byråkrater som ikke er forpliktet overfor folket. Dette representerer trusler mot folkestyret. Videre viser partiets representanter hvordan de verdsetter folket og deres meninger der andre ikke gjør det. Arrogante politiske eliter hevder folk ikke vet sitt eget beste og må beskyttes mot seg selv. Senterpartiet tror derimot på folks kunnskap og meninger. Det er videre et fremtredende fokus på forhold som fremstår som urettferdige. Politikernes prioriteringer tar form av en urettferdig forskjellsbehandling mellom eliter og folk flest. De som har mest fra før favoriseres på bekostning av dem som har mindre. Det blir ikke bedre av at den dobbeltmoraliske eliten er raske med å dømme og kritisere folk som er så mye mindre privilegerte enn dem selv. Den styrende elitens hemmelighold og mystifisering problematiseres også. Senterpartiet reagerer på en språkbruk som søker å forvirre og villedde vanlige folk, og det maktspillet som foregår på bakrommene, skjernet mot offentlig innsyn. Til slutt appellerer partiet til nordmenns nasjonalfølelse gjennom å trekke frem historien, tradisjonene og det fellesskapet vi deler.

I forbindelse med patos så vel som med etos er det hensiktsmessig ikke kun å diskutere hvilke tendenser vi kan se i datamaterialet, men også hvilke det er vanskeligere å skjelve. Jeg kan begynne med det Norris og Inglehart kaller «emotional negative appeals to the politics of fear» (2019, s. 226). Av følelsesbaserte appeller er de som søker å utnytte frykt hos leseren særlig intense. Dette brukes like fullt i svært liten grad av Senterparti-representantene. Vi kan identifisere konturene av appeller til frykt i et innlegg Vedum (2016b) skriver om Forsvarets langtidsplan. Her viser han til den sikkerhetspolitiske trusselen som henger over Norge i egenskap av vår geostrategiske plassering, ettertraktede naturressurser og naboskap til en stormakt. Imidlertid er det tvilsomt om dette karakteriseres som populistiske forsøk på å utnytte frykt. Debatten om tilstanden til Forsvaret er unektelig knyttet til den sikkerhetspolitiske situasjonen og trusselbildet mot Norge som nasjon. Av den grunn er det helt naturlig at det er disse vurderingene Vedum tar opp i denne konteksten. Alt i alt kan ikke Senterpartiet vurderes å spille nevneverdig på frykt i innleggene.

I samme negative følelsesspekter kan vi trekke frem den fiendtlige innstillingen noen populistiske angrep, men også definerte grupper i befolkningen som ikke deler de samme verdiene og interessene som resten av folket og får status som sydebukker (Jagers & Walgrave, 2007). Dette er heller ikke et moment i den retorikken vi finner i datamaterialet. Her er vreden utelukkende rettet mot ulike eliter og støttespillerne deres. Vi har sett at Senterparti-representantene spiller på nasjonalfølelse, men en ekskluderende og splittende nasjonalisme er ikke noe som figurerer i innleggene.

4.3. Logos

Til sist vil den retoriske analysen studere Senterpartiets bruk av logos i en populistisk kontekst. Jeg har i denne sammenhengen valgt å skille ut noen av de overordnede påstandene i partiets retorikk som tydeligst kan kategoriseres som populistisk pregede standpunkter, og presenterer argumentasjonen som er ment å legitimere disse. Dette er påstander og argumentasjon vi kan kjenne igjen fra de forrige delkapitlene om bruken av etos og patos. Analysen vil behandle tre påstander: For det første at for mye makt er samlet hos eliter kontra folket. For det andre at byråkratiet har for stor plass i samfunnsdriften. For det tredje at Norge i større grad bør hevde vår selvstendighet overfor EU. Som vanlig avrundes kapittelet av en oppsummering av funnene.

4.3.1. For mye makt er samlet hos eliter kontra folket

Det antagonistiske forholdet mellom folket og eliten er kjernen i populismen. Fra Senterpartiets retorikk kan vi formulere en generell påstand om at for mye av makten i samfunnet er samlet hos eliter på bekostning av folket. Trygve Slagsvold Vedum fremholder:

«I Norge ser vi et stadig sterkere elitestyre utvikle seg. Folkestyret i Norge overkjøres både lokalt og nasjonalt» (Vedum, 2018b).

Denne påstanden henter sin argumenterende kraft fra våre helt grunnleggende forventninger til styresettet vårt. Demokrati betyr folkestyre. Det innebærer at samfunnet helt overordnet må styres etter folkeviljen. Makten skal utgå fra folket som helhet, ikke kun noen privilegerte få. Politikerne plikter å ta folkelig legitimerede beslutninger for at demokratiet skal innfri sitt løfte som styresett. Utfra disse oppfatningene – som mange naturlig vil knytte til både generelle delte virkelighetsoppfatninger og et felles norsk verdigrunnlag – bør de fleste reagere negativt på en uproporsjonalt stor maktopphopning hos elitene.

En viktig faktor i Senterpartiets argumentasjon på dette området er ubalansen i maktforholdet mellom sentrum og periferi. I retorikken ligger det et implisert likhetstegn mellom «eliten» og sentrum og mellom «folket» og distriktene (Slottemo, 2018). Makten er samlet hos sentrale eliter på bekostning av folket i lokalsamfunnene rundt om i landet:

«Det er konsentrert mye makt i aksen fra Lorry ved slottet til kommentaravdelingen til VG. Sistnevnte er nærmeste nabo til landets fremste embetsmenn. Beslutningene du tar formes av verden du ser rundt deg. Jeg mener for mange av beslutningene som tas i aksen Lorry–VG ikke har den nødvendige forståelsen for utfordringene rundt i landet» (Vedum, 2019b).

Vedum problematiserer at det danner seg en svært avgrenset maktboble i hovedstaden. Logikken som legges for dagen er at det blir vanskelig for dem som fatter beslutninger her å se hvilke utfordringer og behov som eksisterer utenfor denne boblen. Når denne sentrale eliten dikterer hverdagen til folk de lever helt avsondret fra undergraver det de fordelene og mulighetene som ligger i det lokale folkestyret:

«Folk trivst best der dei reelt kan påverke eige liv og lokalsamfunnet sitt. [...] Det er ikkje tilfeldig at det er folk i små kommunar som er mest nøgde med tenestene i kommunen sin. Dersom du ser at noko kan gjerast betre på sjukeheimen der mor di bur, på skulen der dottera di går, eller på legekantoret du sjølv har vitja er det ein fordel at vegen til dei ansvarlege er kort. [...] Får folk meir påverknad over kommunen sin når færre politikarar skal styre over stadig fleire?» (Navarsete, 2015a).

Rent logisk sett vil man anta at innbyggerne og de lokale politikerne i lokalsamfunnet har bedre kjennskap til de lokale utfordringene enn sentrale politikere. Man vil anta at de som selv har på skoen kjenner best hvor den trykker. I tillegg er innbyggernes påvirkningsmuligheter naturligvis bedre når det er kortere vei til beslutningstakere som står til ansvar for færre mennesker. Mye av denne sentraliseringsdebatten dreier seg rundt spørsmålet om sammenslåinger:

«Fra Senterpartiets side har vi stilt krav om gjennomføring av folkeavstemninger i kommuner hvor det foreligger forslag om sammenslåing med en eller flere nabokommuner. Innbyggerne vet sjølsagt like godt hva som er best for seg og lokalsamfunnet i spørsmålet om kommunesammenslåing som i spørsmål om OL, språkform i skolen og valg av parti. [...] Kommunestruktur er spørsmål som avgjøres

for mange tiår framover. Vi kan sjølsagt ikke sette lokaldemokratiet til side i så viktige og langsiktige avgjørelser» (Greni, 2015).

«Senterpartiet har i hele denne debatten hevdet at dersom argumentene for kommunesammenslåing er så gode så burde det være enkelt for dem som ønsker sammenslåing av kommuner å overbevise velgerne om at det er det riktige valget» (Vedum, 2015).

Argumentet mot sammenslåinger ligger i lokaldemokratiet. Ideelt sett ønsker alle at sammenslåinger skal gjøres frivillig, og Senterpartiet taler for innbyggernes demokratiske rett til å uttrykke sin mening ved folkeavstemninger om kommunesammenslåinger. Igjen er argumentet at de lokale innbyggerne har best forutsetninger for å se hva de selv er tjent med. Ettersom sentrale politikere finner det passende å åpne for folkeavstemninger i en rekke andre spørsmål, bør ikke en annen logikk gjelde i et så viktig og lokalt betinget spørsmål som kommunesammenslåinger. Når de sentrale styresmaktene forbigår den lokale folkeviljen ved bruk av tvangssammenslåinger er dette å regne som et udemokratisk virkemiddel som ignorerer lokal kunnskap om faktiske forhold. Vedum viser også til tiltroen til det gode argumentets kraft. Om kommunesammenslåing er så overveiende fordelaktig at makthaverne anser det som nødvendig, bør de samme argumentene være like overbevisende for flertallet av folket. Dersom den sentrale makteliten ikke klarer å overtale folket gjennom saklig argumentasjon, hvor tjent er egentlig flertallet med sammenslåingen?

4.3.2. Byråkratiet har for stor plass i samfunnsdriften

Senterpartiet hevder at byråkratiet har for stor plass i samfunnsdriften. Denne påstanden har flere argumentative vinklinger. Vinklingen som faller nærmest det populistiske hjertet er problematiseringen av samfunnsstyring uten direkte demokratisk legitimitet i ryggen. Byråkratene er ikke folkevalgte, og der administrasjon erstatter politikk er det få garantier for folkeviljens gjennomslag. Vi har tidligere sett i gjennomgangen av etos og patos hvordan Senterpartiet kritiserer et stadig økende byråkratis makt til å ta beslutninger som påvirker hverdagen til folk de ikke står direkte til ansvar for, og bekymringen for hvordan samfunnet i stadig større grad styres av eksperter. Partiet hevder ikke kun at ekspertene overtar for mye av samfunnsstyringen selv, men også at de blir brukt som redskap av den politiske eliten for å rettferdiggjøre deres prioriteringer:

«Det som fordamper debatten er forestillingen om at såkalte eksperter, som ofte opptrer på oppdrag fra regjeringen, interesseorganisasjoner eller andre politiske

aktører, er nøytrale. [...] Dessverre går utviklingen stadig mer i retning av betalte oppdrag, der godt betalte konsulenter blir eksperter, ikke på saken, men på å tilrettelegge argumentasjon og budskap i tråd med oppdragsgivers interesser. [...] Regjeringen har ønsket en kommunereform. Deretter har de satt ned såkalte ekspertutvalg med håndplukkede folk og marsjordre om å finne argumenter for reformen. Når ekspertutvalget har levert sine rapporter drives reformen videre av regjeringen med konstante referanser til at reformen er nødvendig fordi den er anbefalt av ekspertene»

Et annet poeng er at byråkratiet ikke bare er demokratisk suspekt, men også til generell ulempe for folk flest:

«De forteller om et byråkrati som blir verre og verre. Det er et resultat av sentraliseringen.

De som skal føre tilsyn flyttes bort fra kanten og inn på kontorer langt unna. Mennesker blir erstattet av tungroddede rapporteringssystemer» (Pollestad, 2017).

«Regjeringens såkalte «nærpolitireform» har ført til at over 120 lensmannskontor er blitt lagt ned. Politibyråkratiet vokser derimot i rekordfart, og under dagens regjering er Politidirektoratets budsjett om lag doblet» (Vedum, 2019a).

Økt byråkrati gjøres synonymt med dårlig ressursbruk og et svakere tjenestetilbud til befolkningen. Konsekvensene av byråkratisering er tungvinte løsninger og ulemper som rammer vanlige folk rundt om i landet. Politikernes prioriteringer er vanskelige å forstå på bakgrunn tvilsomme gevinster og tapene folk flest må ta imot. Ressurser brukes på en måte som både er ineffektiv og ubeleilig. Denne fremstillingen av et misbruk av tid og penger er en viktig del av Senterpartiets protest mot mer byråkrati:

«Konsulenter til utallige utredninger, bruk av offentlig ansatte i alle forvaltningsnivåer, prosjektleidere og andre sammenslåingsmisjonærer har kostet flekk. [...] Tenk om disse pengene heller kunne blitt fordelt på eksisterende kommuner! Uten den blå-blå reformpsykosen, hadde de også sluppet unna den største tidstyv i norsk offentlig forvaltning, en enorm sløsing av kroner og arbeidsinnsats. Det ville virkelig gitt styrket økonomisk ryggrad, og folkevalgte og administrasjon kunne ha konsentrert seg om daglig drift og samfunnsbygging.

Argumentet er at den tids- og ressursbruken som legges i byråkratiet heller kunne vært investert i tilbud og utbedringer som folket hadde vært tjent med. Byråkratiet er ikke til for å dekke befolkningens faktiske behov, men er snarere et unødvendig omfattende og tungvint sløseri av offentlige midler som skulle kommet folket til gode.

4.3.3. Norge bør i større grad hevde vår selvstendighet fra EU

Det er tidligere i oppgaven veldokumentert at EU-saken står høyt på agendaen til Senterpartiet så vel som Europas populistiske partier. Rent overordnet er Senterpartiets påstand at Norge bør hevde vår selvstendighet fra EU i større grad enn hva som er tilfellet i dag. I dette ligger det at Norge bør fortsette med å avstå fra EU-medlemskap, bytte ut EØS-avtalen vi nå er bundet til, og generelt ta større avstand fra EUs overnasjonale styring i politikken vår. Bhatti oppsummerer greit de større prinsipielle linjene i motstanden mot EU:

«Jeg er av dem som tilhører Nei-leiren. Ikke fordi jeg er høyrevridd og innvandringsfiendtlig, men fordi jeg er for nasjonal råderett, et sterkt demokrati og et folkestyre. [...] Retten til å være med å påvirke samfunnsutviklingen. Retten til selvråderett» (Bhatti, 2016).

Senterpartiets argumentasjon mot EU tar utgangspunkt i at unionen svekker den nasjonale selvråderetten og folkestyret til medlemslandene. Problemet er at Norge ikke er unntatt fra denne svekkelsen av suverenitet og demokrati kun i egenskap av å ikke være medlem. Gjennom EØS-avtalen og politikken som føres blir vi like fullt stadig mer forpliktet overfor EU:

«Gjennom EØS-avtalen har Norge gitt massiv makt til et byråkrati lokalisert i Brussel langt fra den norske virkeligheten. [...] Gjennom neiet vårt i 1994 viste det norske folket at vi ville ha et samfunn der det er våre egne folkevalgte som står til ansvar for alle vesentlige politiske beslutninger. Det norske folk ønsker ikke at politikerne skal overlate slike beslutninger til byråkratier eller direktorater i Brussel [...]» (Vedum, 2016a).

«Gjennom EØS-avtala vert den eine EU-lova etter den andre innført også i Noreg, utan at norske politikarar set foten ned. No vil regjeringa ha ei enda raskare innføring av EU-direktiv. Kor raskt er det egentlig mogleg å innføre EU-lover, og samstundes sikre ei sjølvstendig nasjonal vurdering av dei?» (Navarsete, 2015a).

«Ved å innføre EUs regelverk for jernbane gjennom EUs jernbanepakke og samtidig gi EUs jernbanebyrå suverenitet over deler av norsk jernbanepolitikk, blir det ulovlig for norske folkevalgte å ta jernbanen tilbake i offentlig regi» (Vedum, 2018d).

Utdragene viser til hvordan makt og beslutningsmyndighet over nasjonale forhold flyttes ut av landet og over i hendene på EU. Selv om folket har sagt nei til EU-medlemskap, sørger EØS-avtalen for at vi fortsatt underlegges lovverket til EU. Desto raskere slike lover innføres, desto vanskeligere blir det nødvendigvis å underlegge dem en nasjonal kvalitetskontroll. Politikerne oppgir nasjonal suverenitet som medfører at politiske beslutninger ikke kan reverseres. Den underliggende forutsetningen for at dette fungerer som effektiv argumentasjon er selvsagt at leseren også oppfatter det som problematisk at Norge gir avkall på nasjonal kontroll over beslutninger. Prinsipielt sett rører dette ved spørsmål om borgernes demokratiske påvirkningsmuligheter. Senterparti-politikerne viser til at dette i praksis er en overføring av makt fra nasjonalt folkevalgte til EUs direktorater og byråkrater. Når beslutningene fjernes fra de folkevalgtes myndighet, fjernes de også fra folkets innflytelse. Norske folkevalgte lever på godviljen til dem som har valgt dem inn, og må styre på deres premisser. Denne samme ansvarliggjøringen og kontrollen gjelder derimot ikke overfor EUs tjenestemenn. Følgelig faller mer av samfunnsstyringen utenfor rekkevidden av det reelle folkestyret. Videre brukes avstandsargumentet også her. Rent logisk sett vil vi anta at norske politikere har mer kunnskap om våre egne nasjonale forhold, og dermed bedre forutsetninger for å ta tilpassede beslutninger enn tjenestemenn som sitter i Brussel.

På den andre siden viser Gjelsvik og Ness alternativet til de forpliktelsene Norge har til EU i dag:

«Gjennom å gå ut av EØS-avtalen og erstatte denne med en ordinær handelsavtale, vil Norge stå langt friere til å utforme politikk innenfor en rekke samfunnsområder, som distriktpolitikk, arbeidslivslovgivning, alkoholpolitikk og forvaltning av norske naturressurser.

Vi vil kunne gi norske tariffavtaler og arbeidslivsregler ettertrykkelig forrang foran EUs lover [...]. Norge har nå en unik mulighet til å gjenvinne vår selvstendighet og styrke det norske folkestyret» (Gjelsvik & Ness, 2018).

Forfatterne argumenterer for at det er store fortjenester å hente på et brudd med EØS-avtalen for Norge som nasjon og folkestyret vårt. En handelsavtale som alternativ til EØS-avtalen

ville innebære større frihet i politiske prioriteringer for å finne de løsningene som gagnar norske borgere. Mindre overnasjonale forpliktelser gir økt suverenitet og legitimitet til det norske folkestyret.

4.3.4. Oppsummering av funn

I analysen av Senterpartiets bruk av logos kan vi identifisere tre overordnede påstander som kan plasseres i kategorien «populistisk retorikk». Den første er at for mye makt er samlet hos eliter kontra folket. Dette strider mot det demokratiske konseptet om at folkeviljen skal være førende. Senterpartiet er spesielt opptatt av en ujevn maktbalanse mellom sentrale eliter og folk i distriktene. Makthaverne i hovedstaden kan ikke antas å ha samme kunnskap om lokale utfordringer og forhold som lokalbefolkningen, og det blir feil å overse folkeviljen gjennom tvangssammenslåinger. Den andre påstanden er at byråkratiet har for stor plass i samfunnsdriften. Senterpartiet grunngir dette ved at byråkrater får for stor makt over folket de ikke står direkte ansvarlige overfor, eksperter blir brukt til å rettferdiggjøre elitenes prioriteringer, og at byråkratiet skaper tungvinte systemer som innebærer en dårlig ressursbruk og et svekket tjenestetilbud. Den tredje påstanden er at Norge i større grad bør hevde vår selvstendighet fra EU. Norges forpliktelser gjennom EØS-avtalen og politikken som føres overfor EU svekker nasjonal selvråderett og egne borgeres demokratiske innflytelse. Senterpartiet argumenterer for at det å bytte ut EØS-avtalen vil friggi politikerne til å gjøre prioriteringer bedre tilpasset norske forhold og styrke det norske folkestyret.

5. Oppsummering og avslutning

Denne undersøkelsen har tatt utgangspunkt i problemstillingen «*Hvordan bruker Senterpartiet populistiske appeller i mediene?*». Dette er belyst gjennom en retorisk analyse av 31 debattinnlegg skrevet av Senterpartipolitikere. Analysen har studert populistisk preget bruk av appellformene etos, patos og logos. Etos sikter til appeller til forfatterens troverdighet, og i denne konteksten også en generalisert troverdighet for Senterpartipolitikere. Bruken av patos er appellene til lesernes følelser. Logos viser til appeller til lesernes fornuft. Populisme er et begrep som brukes til å beskrive et vidt spenn av forskjellige politiske aktører, men det hersker generell enighet om at alle former for populisme innebærer en appell til «folket» og en fordømmelse av «eliten» (Mudde & Kaltwasser, 2017). Utover dette kan vi identifisere noen utbredte populistiske trekk i form av nasjonalistiske tilbøyeligheter og en skepsis til byråkrati og EU. Populistisk retorikk er et verktøy som kan brukes for politisk vinning (Takens et al., 2011). I lys av Senterpartiets bemerkelsesverdige økning i oppslutning de siste årene – og alle de kritiske røstene i samfunnsdebatten som antyder at dette har sammenheng med populistiske frierier til velgerne – er det utvilsomt av interesse å belyse hvordan Senterpartiet bruker populistiske appeller i mediene.

I en populistisk kontekst kan Senterpartiets etos analyseres på bakgrunn av hvordan representantene forsøker å bygge et troverdig inntrykk av at de og partiet står på folkets side fremfor elitens. Representantene utnytter språklige virkemidler for å fronte en nærhet til folket gjennom å vise til folket som «vi» og «oss», og å bruke et tidvis folkelig språk. Vektlegging av lokal tilhørighet kan leses som en påminnelse om politikernes opphav og fotfeste i folket. Det uttrykkes også at man er på bølgelengde med vanlige folk over hele landet ved å poengtere hvor man har vært og hvem man har snakket med om deres problemer i møte med hverdagen. Videre fremmer politikerne sin status som folkets og folkestyrets forkjempere. Rent grunnleggende refereres det hyppig til folket, særlig «vanlige folk» og «folk flest», for å demonstrere at representantene har folkets interesser i tankene. De fremhever alvoret de legger i rollen som folkevalgte og hvordan dette forplikter et forsvar av folkestyret og folkeviljen. Partiet er tydelige på at lojaliteten deres ligger hos vanlige folk fremfor ekspertene. En viktig del av Senterpartiets etos befatter rollen som lokalsamfunnenes forkjempere overfor sentrale eliter. Denne statusen generaliseres ved en fremstilling av representanter som kjemper for dem de er innvalgt på vegne av. Det reises også forsvar mot nyere populismebeskyldninger ved å vise til en instrumentell, stemplende og dårlig begrunnet

begrepsbruk mot et Senterparti som sverger til den samme kjernepolitikken de alltid har gjort. Til tross for eksempler på etos-appeller gjennom folkelig språkbruk, er dette ikke et konsekvent karaktertrekk ved skrivestilen til partirepresentantene. Generelt er språket forståelig for «folk flest», men også formelt og i samsvar med det vi typisk kan forvente av et debattinnlegg fra en norsk politiker. Representantene hevder heller ikke noen nevneverdig outsider-status fra det politiske etablissementet. Partileder Trygve Slagsvold Vedums retorikk vektlegger i liten grad styrken i hans personlige lederskapskarakter, men fokuserer heller på fremtoningen av en leder på bølgelengde med vanlige folk.

I sine appeller til lesernes følelser, patos, spiller Senterpartipolitikere på den avmaktsfølelsen vanlige folk kan oppleve i møte med sentrale myndigheter, EU og byråkrater. Denne oppfattede mangelen på genuine påvirkningsmuligheter føres inn i et trusselbilde mot folkestyret. Partiet fremhever hvordan de verdsetter folk og deres meninger, i motsetning til arrogante politiske eliter som mener de vet bedre enn folket. Et viktig element er appeller til følelsen av urettferdighet. Politikerne forskjellsbehandler eliter og folk flest, til sistnevntes uheldige fordel. Det fremtrer også provoserende at den samme dobbeltmoraliske eliten dømmer og kritiserer vanlige folk som lever under helt andre forutsetninger enn dem selv. Videre mistenkeliggjøres den styrende elitens tilbøyelighet til mystifisering og hemmelighold. Senterpartiet appellerer også til en norsk nasjonalfølelse. Det er derimot ikke funnet noen nevneverdige appeller til frykt, fiendtlighet mot utvalgte grupper i befolkningen, og en mer splittende nasjonalisme i partiets retorikk.

I forbindelse med logos har oppgaven identifisert tre overordnede påstander som bærer populistisk preg. Den første påstanden går på at for mye makt er samlet hos eliter kontra folket. Det trosser essensen av demokratiet – folkestyret. Særlig retter argumentasjonen seg mot sentrale eliters overkjøring av lokalt betinget kunnskap og demokrati, et problem legemliggjort i tvangssammenslåing av kommuner på tvers av den lokale folkeviljen. Den neste påstanden kan formuleres som at byråkratiet har for stor plass i samfunnsdriften. Argumentene mot dette er at byråkrater uten demokratisk legitimitet får uforholdsmessig stor makt, at eksperter kun rettferdiggjør elitens prioriteringer, og at byråkratiet er symptomatisk med tungvinte systemer, ineffektiv ressursbruk og svakere tjenestetilbud. Den siste påstanden er at Norge i større grad bør hevde vår selvstendighet fra EU. Det argumenteres for at dagens forhold og forpliktelser til EU representerer en negativ begrensning av nasjonal selvråderett og det norske folkestyret.

Gjennom den retoriske analysen har oppgaven kunnet identifisere tydelige populistiske elementer i retorikken til Senterpartiet. Partirepresentantene gir uttrykk for å være på lag med «folket», og kritiserer den «eliten» som styrer i konflikt med ønskene og interessene til vanlige folk. I samsvar med observasjonene til Slottemo (2018), knytter elitekritikken seg jevnlig til geografiske forhold og avstand. Dette er en tendens vi kan se i bruken av alle de tre appellformene. Det hevdes at for mye makt er konsentrert hos sentralt lokaliserte eliter, både i Oslo og i Brussel. Denne eliten fattet beslutninger som påvirker livene til folket ute i distriktene, mennesker viss virkelighet de befinner seg langt unna både fysisk og metaforisk. Som representantene Borch, Sandtrøen, Mehl og Stensvaag (2017) formulerer det: «Når mange færre skal bestemme mer over mange fler som bor mye lenger bort» er det en enorm sentralisering av makt. Den makten tilfaller eliten, og ikke folket.

Helt avslutningsvis ønsker jeg å presisere at analysen jeg har utført i denne oppgaven kun tar for seg en avgrenset del av det større fenomenet jeg har studert. Undersøkelsen har belyst bestemte sider ved retorikken Senterpartipolitikere bruker i debattinnlegg. Innlegg av denne typen utgjør imidlertid kun et utsnitt av all den retorikken politikerne presenterer for befolkningen gjennom mediene. Politikere benytter et vidt spenn av arenaer for sine forsøk på å overbevise velgerne om at akkurat deres parti representerer veien å gå. Dette inkluderer blant annet uttalelser til aviser og TV-kanaler, direktesendte debatter og innlegg på sosiale medier. Slike settinger vil dermed også være svært interessante for lignende undersøkelser av politisk, og populistisk, retorikk.

Referanser

- Aristoteles. (Oversatt av Tormod Eide, 2006). *Retorikk*. Oslo: Vidarforlaget.
- Bonde, A. (2019). Elitekritikk angår også byråkrater. *Stat & Styring*, 29(4), 2-5. Hentet fra https://www.idunn.no/stat/2019/04/elitekritikk_angaar_ogsaa_byraakrater
- Bjørklund, T. (2004). Norsk populisme fra Ottar Brox til Carl I. Hagen. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 21(3/4), 410-420. Hentet fra: https://www.idunn.no/nnt/2004/03-04/norsk_populisme_fra_ottar_brox_til_carli_hagen
- Bøhn, S. U. (2018). *Hele Norges Vedum: En toposanalyse av Trygve Slagsvold Vedums ytringer i en partilederdebat i 2017*. (Mastergradsavhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-67304>
- Canovan, M. (1999). Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies*, 47(1), 2-16. Hentet fra <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1111/1467-9248.00184>
- Egeland, J. O. (2019, 15. april). Populismens verdi. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/populismens-verdi/70982349>
- Fremstad, M. (2017, 21. juli). Skei Grande: - Listhaug og Vedum er populistere. *ABC Nyheter*. Hentet fra <https://www.abcnyheter.no/nyheter/politikk/2017/07/21/195318365/skei-grande-listhaug-og-vedum-er-populister>
- Herkman, J. (2017). The Life Cycle Model and Press Coverage of Nordic Populist Parties. *Journalism Studies*, 18(4), 430-448. Hentet fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1461670X.2015.1066231>
- Holm, M. (2017). Norge, USA og det liberale verdifelleskapet. *Internasjonal Politikk*, 75(1), 52-63. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2490554>
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Jagers, J. & Walgrave, S. (2007). Populism as political communication style: An empirical study of political parties' discourse in Belgium. *European Journal of Political Research*, 46(3), 319-345. Hentet fra <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1475-6765.2006.00690.x>

- Jensen, S. (2020). Derfor går FrP ut av regjering. Hentet 27. april 2020 fra <https://www.frp.no/aktuelt/2020/01/derfor-g%C3%A5r-frp-ut-av-regjering>
- Jenssen, A. T. (2017). Norsk høyrepopulisme ved veis ende? Fremskrittspartiets gjenfødelse som høyreparti. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 34(3), 230-242. Hentet fra https://www.idunn.no/nnt/2017/03/norsk_hoeyrepopulisme_ved_veis_ende
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jor, E. L. (2019, 28. mars). Tallene er klare: Her er landets største mediehus. *Medier24*. Hentet fra <https://www.medier24.no/artikler/mediebedriftene-legger-fram-medietallene/461612>
- Jupskås, A. R. (2008). *Populisme på norsk: En typologi med belegg fra partilederdebatte 1973-2005*. (Mastergradsavhandling, Universitetet i Oslo). Hentet fra <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-19057>
- Jupskås, A. R. (2017). Feilslått kritikk av populismebegrepet. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 34(4), 402-418. Hentet fra https://www.idunn.no/nnt/2017/04/feilslaatt_kritikk_av_populismebegrepet
- Kjeldsen, J. E. (2013). Retorisk dannelse – hva du ikke visste du burde vite om verdens eldste kommunikasjonslære. *Norsk medietidsskrift*, 20(1), 71-80. Hentet fra https://www.idunn.no/nmt/2013/01/retorisk_dannelse_-_hva_du_ikke_vissteduburde_vite_om_ver
- Kneuer, M. (2019). The tandem of populism and Euroscepticism: a comparative perspective in the light of the European crises. *Contemporary Social Science* 14(1), 26-42. Hentet fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21582041.2018.1426874>
- Larsen, B. (2018). *Demokrati i trøbbel: Et essay om hvordan og hvorfor demokratier kan gå i stykker*. Oslo: Civita. Hentet fra <https://www.civita.no/publikasjon/demokrati-i-trobbel>
- Larsen, B. (2019, 22. mars). Senterpartiets retoriske populisme. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/g77Ojk/senterpartiets-retoriske-populisme>

- Lygre, E. T. (2020, 2. mars). Forskar om Sps «nye vending»: - Ein tenkte ikkje på Sp som et populistisk parti før Vedum. *Framtida.no*. Hentet fra <https://framtida.no/2020/01/26/populisme-i-noreg-og-verda>
- Skjetne, O. L. (2019, 31. januar). Angriper Sp-Trygve på høye strømgeregninger: – Ren populisme. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/Kv56gG/angriper-sp-trygve-paa-hoeve-stroemregninger-ren-populisme>
- Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541-563. Hentet fra <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x>
- Mudde, C. & Kaltwasser, C. R. (2017). *Populism: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Mæland, K. B. (2019, 31. desember). Trygve Slagsvold Vedum er årets navn i Nettavisen. *Nettavisen*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/nyheter/trygve-slagsvold-vedum-er-arets-navn-2019-i-nettavisen/3423902609.html>
- NESH. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteene. Hentet fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>
- Norris, P. & Inglehart, R. (2019). *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- NRK. (2020, 23. januar). 23. jan. – Dagsnytt 18 [Videoklipp]. Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/dagsnytt-atten-tv/202001/NNFA56012320/avspiller>
- Polk, J., Rovny, J., Bakker, R., Edwards, E., Hooghe, L., ... Zilovic, M. (2017). Explaining the salience of anti-elitism and reducing political corruption for political parties in Europe with the 2014 Chapel Hill Expert Survey data. *Research & Politics*, 4(1), 1-9. Hentet fra <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2053168016686915>
- Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

- Prestegård, S. (2019, 22. juni). Støre mener Vedum er en populist. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/store-mener-vedum-er-en-populist-1.1542794>
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: Kvalitative metoder i samfunnsfag* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget
- Rooduijn, M. (2014). The Mesmerising Message: The Diffusion of Populism in Public Debates in Western European Media. *Political Studies*, 62(4), 726-744. Hentet fra <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1111/1467-9248.12074>
- Rooduijn, M. & Pauwels, T. (2011). Measuring Populism: Comparing Two Methods of Content Analysis. *West European Politics*, 34(6), 1272-1283. Hentet fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402382.2011.616665>
- Ruud, S. (2017, 15. januar). Angriper eliten og kalles populist: Slik svarer Slagsvold Vedum (Sp) på anklagen om at han bruker Frps retorikk. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/R79Ka/angriper-eliten-og-kalles-populist-slik-svarer-slagsvold-vedum-sp-paa-anklagen-om-at-han-bruker-frps-retorikk?>
- Senterpartiet. (2019, 22. mars). *Nær folk i hele Norge – Trygve Slagsvold Vedum landsmøtetale 2019* [Videoklipp]. Hentet fra <https://www.youtube.com/watch?v=nyWxsJUTpUw&t=794s>
- Schou, I. (2016, 18. desember). Senterpartiets populisme rammer kommune-Norge. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/debatt/senterpartiets-populisme-rammer-kommune-norge-1.903554>
- Schulz, A. (2019). Where populist citizens get the news: An investigation of news audience polarization along populist attitudes in 11 countries. *Communication Monographs*, 86(1), 88-111. Hentet fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03637751.2018.1508876>
- Skartveit, H. (2017, 26. mars). Står stille – og treffer tiden. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/epxeQ/staar-stille-og-treffer-tiden>

- Skarvøy, L. J. (2017, 27. mars). Sp-Trygves fy-ordliste: - Politikere bruker fine ord for å snobbe og jåle seg. VG. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/zoKG4/sp-trygves-fy-ordliste-politikere-bruker-fine-ord-for-aa-snobbe-og-jaale-seg>
- Slottemo, H. G. (2018). Distriktsbasert elitisme? Et forsøk på å knekke senterpartikoden. *Samtiden*, 128(1), 14-20. Hentet fra https://www.idunn.no/samtiden/2018/01/distriktsbasert_elitisme_et_forsoek_paa_aa_knekke_senterparti
- SSB. (2020, 14. februar). Gardsbruk, jordbruksareal og husdyr. Hentet fra <https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/statistikker/stjord>
- Takens, J., van Hoof, A., Kleinnijenhuis, J. & Atteveldt, W. (2011). Do New Parties Bring Personalization, a Narrow Issue Agenda and Populist Rhetoric? Evidence from Dutch Election Campaign Coverage from 1998 to 2006. I van Haafden, T., Jansen, H., de Jong, J. & Koetsenruijter, W. (Red.), *Bending Opinion: Essays on Persuasion in the Public Domain* (s. 327-347). Leiden: Leiden University Press. Hentet fra <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?nobk=y&vid=1&sid=61ffba3a-ffe8-48a0-9d9f-9c41d9d900fd@sdv-sessmgr01&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtG12ZQ==#AN=384595&db=e000xww>
- Valgdirektoratet. (u.å.). Tall for hele Norge. Hentet 10. juni 2020 fra <https://valgresultat.no/>
- Vermes, T. (2020, 5. april). Én av fire mener Senterpartiet har blitt for populistisk. *ABC Nyheter*. Hentet fra <https://www.abcnyheter.no/nyheter/politikk/2020/04/05/195667467/en-av-fire-mener-senterpartiet-er-blitt-for-populistisk>
- Wåge, J. (2020, 18. mai). Kortreist populisme. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/kortreist-populisme/72475557>
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. O. & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Østerud, Ø. (2017). «Populismen tar over verden». *Nytt Norsk Tidsskrift*, 34(3), 243-258. Hentet fra https://www.idunn.no/nnt/2017/03/populismen_tar_over_verden
- Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Vedlegg

Vedlegg 1 – Referanseliste debattinnlegg

- Arnstad, M. (2017, 27. januar). Når tenketanken er tom for tanker. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/jGAXo/naar-tenketanken-er-tom-for-tanker>
- Arnstad, M. (2018a, 14. september). Snever debatt om populisme. *Nettavisen*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/meninger/friskemeninger/snever-debatt-om-populisme/3423536825.html>
- Arnstad, M. (2018b, 24. september). Populisme-begrepets anvendelighet. *Nettavisen*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/meninger/friskemeninger/populisme-begrepets-anvendelighet/3423539900.html>
- Arnstad, M. (2019, 16. januar). Svarteper-spill om avgifter på Granavollen. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/kaoyV6/svarteper-spill-om-avgifter-paa-granavollen>
- Bhatti, A. N. (2016, 28. juni). Brexit er ikke rasistenes seier. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/brexit-er-ikke-rasistenes-seier/60256323>
- Borch, S., Sandtrøen, P. M., Mehl, E. & Stensvaag, P. G. (2017, 1. august). For kommuner som sliter med forgubbing, kan Sanners resept umulig gjøre vondt annet enn verre. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/for-kommuner-som-sliter-med-forgubbing-kan-sanners-resept-umulig-gjore-vondt-annet-enn-verre/68553935>
- Fasteraune, B. & Skotte, M. (2017, 5. januar). Blir det Erna eller ulven som skal ut? *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/WpgMG/blir-det-erna-eller-ulven-som-skal-ut>
- Gjelsvik, S. & Ness, S. (2018, 2. februar). Svikter norske interesser. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/svikter-norske-interesser/69400918>
- Greni, H. (2015, 21. september). Folket sa nei til sammenslåing. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/folket-sa-nei-til-sammenslaing/60170115>

- Greni, H. (2018, 5. januar). Ja, Sanner, omkampenes tid er forbi! *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/ja-sanner-omkampenes-tid-er-forbi/69251255>
- Heggem, O. T. (2015, 13. august). Reformarbeidet foregår uten entusiasme. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/reformarbeidet-foregar-uten-entusiasme/60175933>
- Klinge, J. (2017, 23. august). Slagordet «by og land, hand i hand» er viktigare enn nokon gong. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/mJpR1/slagordet-by-og-land-hand-i-hand-er-viktigare-enn-nokon-gong>
- Moe, O. B. (2015, 10. august). Ikke rør konsesjonsloven. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/ikke-ror-konsesjonsloven/60176394>
- Navarsete, L. S. (2015a, 17. april). Kven skal styre Noreg? *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/kven-skal-styre-noreg/60184837>
- Navarsete, L. S. (2015b, 23. juli). Eurodraumen Høgre ber på. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/ytring/eurodraumen-hogre-ber-pa-1.12467510>
- Pollestad, G. (2017, 29. august). Fisken tilhører folket. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/fisken-tilhorer-folket/68638303>
- Pollestad, G. (2018, 30. januar). Har du glemt det, Siv Jensen? *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/har-du-glemt-det-siv-jensen/69388650>
- Pollestad, G. (2019, 18. februar). Det finnes ikke noe mer gravalvorlig og humørløst enn norske klimatopper. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/det-finnes-ikke-noe-mer-gravalvorlig-og-humorlost-enn-norske-klimatopper/70768192>
- Vedum, T. S. (2015, 31. august). Hvem er kortsynt og opportunistisk? *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/hvem-er-kortsynt-og-opportunistisk/60173633>
- Vedum, T. S. (2016a, 18. august). Folk er ikke dumme. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/kknXQ/folk-er-ikke-dumme>
- Vedum, T. S. (2016b, 24. oktober). Norge risikerer å stå med den svakeste hær og heimevern siden 2. verdenskrig. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/norge-risikerer-a-sta-med-den-svakeste-haer-og-heimevern-siden-2-verdenskrig/63983685>

- Vedum, T. S. (2018a, 31. mai). 10 nye avgifter du har fått med Frp. *Nettavisen*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/meninger/friskemeninger/10-nye-avgifter-du-har-fatt-med-frp/3423494734.html>
- Vedum, T. S. (2018b, 11. juni). Frykten for folket. *Nettavisen*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/meninger/friskemeninger/frykten-for-folket/3423499822.html>
- Vedum, T. S. (2018c, 25. september). Har Venstre blitt vår tids embetsmenn? *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/har-venstre-blitt-var-tids-embetsmenn/70244746>
- Vedum, T. S. (2018d, 13. november). Norsk jernbane på norske hender. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/norsk-jernbane-pa-norske-hender/70440062>
- Vedum, T. S. (2018e, 11. desember). Stavrumssentraliseringsdrømmer. *Nettavisen*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/jGAXo/naar-tenketanken-er-tom-for-tanker>
- Vedum, T. S. (2019a, 15. januar). Nei til elitismen. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/nei-til-elitismen/70655641>
- Vedum, T. S. (2019b, 24. januar). Verden sett fra Lorry (et utested i Oslo). Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/ngERlm/verden-sett-fra-lorry-et-utested-i-oslo>
- Vedum, T. S. (2019c, 1. februar). Norsk energi må brukes i Norge. *Nettavisen*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/nyheter/norsk-energi-ma-brukes-i-norge/3423587873.html>
- Vedum, T. S. (2019, 8. september). Trygve Slagsvold Vedums valg-appell: Det Norge vi er glad i. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/BRq5xl/trygve-slagsvold-vedums-valg-appell-det-norge-vi-er-glad-i>
- Vedum, T. S. & Lundteigen, P. O. (2018, 2. mai). Ett statsborgerskap – lojalitet til ett land. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/WLBEzj/ett-statsborgerskap-lojalitet-til-ett-land>

Vedlegg 2 – Oversikt over ord/fraser brukt i søkeprosessen

folket	«folk flest»	«vanlige folk»	tvang
folkevilje*	fellesinteresse*	*elite*	folkevett
«sunn fornuft»	folkestyre	demokrati	EU
etablissement*	sentralisering	sentrum	periferi

«Senterpartiet» ble benyttet i kombinasjon med alle oppgitte ord og fraser i søkene